LIKKUTEI TORAH • PARSHAS EIKEV • MAAMAR 2

ואכלת ושבעת וברכת וגו׳

And you shall eat and be satisfied, and you shall bless

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ״ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA
likuteitorah.com/likkutei-torah/eikev/2/

1 ואכלת ושבעת וברכת וגו׳. וארז״ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ״ז [פרק ז׳] דברכות (דמ״ח ע״ב) וברכת זו ברכת הזן על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלים כו׳.

"And you shall eat and be satisfied, and you shall bless," etc. Our Sages, of blessed memory, said in chapter 7 of Berachos (48b): "'And you shall bless': this is the blessing 'Who sustains' (Birkas HaZan); 'for the land': this is the blessing for the land; 'the good': this is 'Who builds Jerusalem,'" etc.

ופריך שם (דמ״ט ע״א) לרבי דאמר אין חותמין בשתים ממה שחותמים על הארץ ועל המזון ומשני ארץ דמפקא מזון.

And there (49a) [the Talmud] raises a difficulty against Rabbi, who said that one does not conclude [a blessing] with two [themes], from the fact that we conclude "for the land and for the food"; and it answers: [it means] a land that brings forth food.

וצ״ל דלמה לו להזכיר מזון כלל בברכת הארץ דהא לכאורה מזון שייך לברכת הזן שקבעו לה ברכה בפני עצמה.

We need to understand why he needs to mention food at all in the blessing for the land, since food seemingly belongs to the blessing "Who sustains," for which they established a blessing of its own.

אך הענין דהנה איתא שם לעיל מיניה משה תקן להם ברכת הזן בשעה שירד להם מן יהושע תקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ כו׳

But the explanation is this. It is stated there, just before this: "Moshe instituted for them the blessing 'Who sustains' at the time the manna came down for them; Yehoshua instituted for them the blessing for the land once they entered the Land," etc.

והקשה הרשב״א [הרבי שלמה בן אדרת] שם הובא ב״י [בית יוסף] (סי׳ קפ״ז) והיא קיי״ל [קיימא לן] בסמוך דברכות אלו דאורייתא נינהו וי״ל [ויש לומר] דמטבע הוא שטבעו להן כו׳

And the Rashba raised a difficulty there (quoted in the Beis Yosef, section 187): but we hold, close by, that these blessings are from the Torah! And one may answer that it is the formula that they coined for them, etc.

ע״ש א״כ נוסח ומטבע דברכת הזן שייכא דוקא לענין ירידת המן ולכן מזכירין גם בברכת הארץ

See there. If so, the wording and formula of the blessing "Who sustains" belong specifically to the coming down of the manna. Therefore we mention, in the blessing for the land as well,

ועל אכילת מזון וגם חותמין על האכץ ועל המזון אע״פ [אף על פי] שהזכיר מזון בברכת הזן אלא דמטבע ההוא קאי על לחם מן השמים שהוא המן.

"and for the eating of food," and we also conclude "for the land and for the food," even though food was mentioned in the blessing "Who sustains": for that formula refers to bread from heaven, which is the manna.

2 ומזון שבברכת הארץ הוא קאי על לחם מן הארץ. אך צ״ל דא״כ מדוע גם עתה החיוב לברך בנוסחא זו שבברכת הזן אע״פ [אף על פי] שאין המן יורד עכשיו כלל.

The food in the blessing for the land refers to bread from the earth. But we need to understand: if so, why is there an obligation even now to bless with this wording of the blessing "Who sustains," although the manna does not come down now at all?

ולהבין זה יש להקדים ענין המן דכתיב ביה אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך משמע שהוא בחי׳ ומדרגה גבוה מאד שאפילו לאבות

To understand this, we must first explain the matter of the manna, of which it is written, "which you did not know, nor did your fathers know." This implies that it is a very lofty level and rank, so that even to the Patriarchs

לא נודע בחי׳ מקור ושרש המן כ״א זהו בחינת משה וכמארז״ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שהמן ירד בזכות משה ועיין בזהר פ׳ אמור (דף ק״ב סע״ב [סוף עמוד ב]) ובפי׳ הרמ״ז [הרב משה זכות] שם.

the level of the source and root of the manna was not known; rather, this is the level of Moshe, as our Sages, of blessed memory, said, that the manna came down in the merit of Moshe. See the Zohar, Parshas Emor (p. 102, end of side b), and the commentary of the Ramaz there.

וגם צ״ל מ״ש למען הודיעך כי לא על הלחם לבוד יחיה האדם כי על כל מוצא פי הוי׳ יחיה האדם.

We also need to understand what is written, "in order to make you know that not by bread alone does man live, but by everything that comes out of the mouth of Havayah does man live."

ובלק״ת [ובלקוטי תורה (להאריז״ל)] פי׳ דר״ל [דרוצה לומר] המוצא פי ה׳ שבמאכל וזה דוחק קצת (ועמ״ש בזה בזח״א [בזהר חלק א] דר״מ ע״א ח״ב [חלק ב׳] דפ״א ע״ב ע״ש. ובח״ג [ובחלק ג׳] מ״ז ב׳ קכ״ב ב׳ קכ״ג א׳).

In the Likkutei Torah of the Arizal it is explained that it means the utterance of the mouth of Havayah that is in the food; but this is somewhat forced. (See what is written on this in the Zohar, Part I, p. 240a; Part II, p. 81b, see there; and in Part III, 47b, 122b, 123a.)

אך הענין יובן בהקדים ענין תהו ותיקון שבתהו היו בחי׳ יש ולכן לא היה בהן התכללות

But the matter will be understood by first explaining [the concept of] Tohu (Chaos) and Tikkun (Rectification). In Tohu [the levels] were in a state of yesh (self-standing existence), and therefore there was no inter-inclusion among them;

לכן נק׳ ז׳ נקודות וע׳ מזה בפ׳ אמור בביאור דכבשים וע״כ נפלו למטה והוא בבחי׳ שם ב״ן [שם ב״ן] וכמ״ש והארץ היתה תהו.

therefore they are called "the seven points" (see on this in Parshas Emor, in the explanation on "lambs"), and therefore they fell below. This is at the level of the Name Ban, as it is written, "and the earth was tohu (chaos)."

אך האדם הוא מבחי׳ התיקון שם מ״ה [שם מ״ה] שהוא בחי׳ ההתכללות וכמבואר בביאור הנ״ל ולפי ששרש עולם התהו משם ס״ג [שם ס״ג] שלמעלה ממ״ה [משם מ״ה] ע״כ האדם ניזון מצומח וחי

Man, however, is from the level of Tikkun, the Name Mah, which is the level of inter-inclusion, as is explained in the explanation mentioned above. And since the root of the World of Tohu is from the Name Sag, which is above Mah, man is therefore nourished by vegetable and animal [life],

וזהו ענין שעל הלחם יחיה האדם וכמש״ש [וכמה שכתוב שם] וע״פ ראשי המטות וע״פ ששת ימים תאכל מצות.

and this is the meaning of [the verse] that man lives by bread, as is written there, and on "The heads of the tribes," and on "Six days you shall eat matzos."

3 וזהו ענין לחם מן הארץ בירורים דב״ן [דשם ב״ן] כנ״ל מענין והארץ היתה כו׳. אך ענין כי על כל מוצא כו׳

This is the meaning of "bread from the earth": the refinements (beirurim) of Ban, as mentioned above regarding "and the earth was," etc. But as for "but by everything that comes out," etc.:

הנה ירידת המן ע״י הטל וכתיב מטל השמים וזהו ג״כ לחם מן השמים ובטל כתיב כי טל אורות שנמשך מבחי׳ אורות שלמעלה מהכלים וא״כ הוא למעלה מתהו ותיקון וכענין עקודים שלמעלה מנקודים כו׳

the manna came down by means of the dew, and it is written, "of the dew of heaven"; and this too is "bread from heaven." And of dew it is written, "for a dew of lights," for it is drawn from the level of the lights that are above the vessels. If so, it is above Tohu and Tikkun, like Akudim, which is above Nekudim, etc.

וע״כ לא היה ממנו פסולת ולא כשאר מזון ששרשו משבה״כ [משבירת הכלים] כי הוא למעלה מבחי׳ בירורים

Therefore it left no waste, unlike other food, whose root is from the shattering of the vessels; for it is above the level of refinements.

והוא מבחי׳ טלא דבדולחא המלובש במו״ס [במוחא סתימאה] שלמעלה מחכמה דאצילות וז״ש [וזהו שכתוב] ועינו כעין הבדולח כו׳ ועמ״ש מזה ע״פ אכלהו היום כו׳.

It is from the level of the crystalline dew (tala divedolcha), which is enclothed in Mocha Stima'ah (the hidden brain), which is above the Chochmah of Atzilus. This is [the meaning of] what is written, "and its appearance was like the appearance of the bedolach," etc. And see what is written on this on "Eat it today," etc.

וע״ז נאמר כי לא על הלחם מן הארץ לבדו בירורים דב״ן [דשם ב״ן] וס,ג יחיה האדם מ״ה [שם מ״ה] דאצילות כי על כל מוצא פי כו׳ מבחי׳ שלמעלה מהתהו ותיקון.

About this it is said, "not by bread" from the earth "alone" — the refinements of Ban and Sag — "does man" — Mah of Atzilus — "live, but by everything that comes out of the mouth," etc. — from the level that is above Tohu and Tikkun.

(וכענין אתעדל״ע [אתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדל״ת [מאתערותא דלתתא] שזהו בחי׳ ומדרגת הטל כמ״ש סד״ה אני ישנה כו׳ וז״ש [וזהו שכתוב] בזהר פ׳ ויקרא) (די״ז ע״ב) על שאלת איכה תרעה דידי מלה טמירא הוא כו׳.

(This is like an arousal from above, which is above an arousal from below; this is the level and rank of the dew, as is explained at the end of the discourse beginning "I am asleep," etc. And this is what is said in the Zohar, Parshas Vayikra (p. 17b), on the question "Where do You pasture?": "Mine is a hidden matter," etc.)

ולכן נאמר בו אשר לא ידעון אבותיך שהם חג״ת [חסד גבורה תפארת] דאצי׳ אורות בכלים [וי״ל [ויש לומר] כי חג״ת [חסד גבורה תפארת] דאצי׳ שרשן עד חג״ת [חסד גבורה תפארת] דא״א שמתלבשים באו״א [באבא ואימא] אדם [דעשיה] (דאצי׳) אורות בכלים

Therefore it is said of it, "which your fathers did not know," for they are Chesed, Gevurah and Tiferes of Atzilus, lights in vessels. [And it may be said that Chesed, Gevurah and Tiferes of Atzilus are rooted as high as Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich Anpin, which are enclothed in Abba and Imma, "man" [of Asiyah] (of Atzilus), lights in vessels;

אבל הטל ומן שרשו ממו״ס [ממוחא סתימאה] שאינו מתלבש כו׳ רק בבחי׳ שערות ולא בבחי׳ כלים ואברים ממש

but the dew and the manna have their root in Mocha Stima'ah, which is not enclothed, etc., except in the form of hairs, and not in the form of actual vessels and limbs.

והיינו לפי שהוא מבחינת עתיק מבחי׳ תחתונה שבמאציל וזהו ג״כ ענין וארא אל אברהם כו׳

This is because it is from the level of Atik, from the lowest level within the Emanator. And this is also the meaning of "I appeared to Avraham," etc.,

ושמי הוי׳ בחינת עתיק שם הויה דלעילא לא נודעתי להם וזהו רק בחינת משה ויקרא הוי׳ הוי׳ כו׳ ועמ״ש סד״ה ואתחנן.

"but by My Name Havayah" — the level of Atik, the Name Havayah of above — "I did not make Myself known to them." And this is only the level of Moshe: "and proclaimed: Havayah, Havayah," etc. And see what is written at the end of the discourse beginning "And I pleaded."

4 וכפשוטו היינו כי האבות הן בחינת מדות דאצילות והמן שרשו מחכמה עילאה לכן נאמר אשר לא ידעון אבותיך כי החכמה המתלבשת במדות אינה ערוך לעצמיות חכמה עילאה עמ״ש בד״ה באתי לגני כו׳

Taken simply, it means that the Patriarchs are the level of the emotive attributes (middos) of Atzilus, while the manna has its root in Supernal Chochmah. Therefore it is said, "which your fathers did not know": for the Chochmah that is enclothed in the emotive attributes bears no comparison to the very essence of Supernal Chochmah. See what is written in the discourse beginning "I have come into My garden," etc.

ולכן נק׳ המדות זעיר אנפין וכמ״ש מזה בענין ק״ש [קריאת שמע] בפרשה ואתחנן ועמ״ש בפרשה וארא בד״ה וידבר אלקים אל משה כו׳ וארא אל אברהם כו׳ ע״ש].

Therefore the emotive attributes are called Z'eir Anpin, as is explained on this regarding the Shema in Parshas Va'eschanan; and see what is written in Parshas Va'eira, in the discourse beginning "And Elokim spoke to Moshe," etc., "I appeared to Avraham," etc. See there.]

5 ולכן משה תיקן ברכת הזן בשעה שירד המן כי המן נמשך מבחי׳ מו״ס [מוחא סתימאה] מקור שם מ״ה [שם מ״ה]

Therefore Moshe instituted the blessing "Who sustains" at the time the manna came down, for the manna is drawn from the level of Mocha Stima'ah, the source of the Name Mah;

וזהו בחי׳ משה ונחנו מה שהוא בחי׳ ביטול אמיתי מבחי׳ יחו״ע [יחודא עילאה] ולכן היה כבד פה.

and this is the level of Moshe, "and what (mah) are we," which is the level of true self-nullification (bittul), from the level of the higher unity (yichuda ila'ah). Therefore he was "heavy of mouth,"

כי פה היינו בחי׳ גילוי והמשכה והוא בחי׳ יש לגבי הביטול דמשה ועמ״ש מזה בביאור דאלה מסעי ועמ״ש בפרשה בהעלותך בענין אם את כל דגי הים כו׳.

for "mouth" is the level of revelation and drawing-down, and it is [a state of] yesh relative to the self-nullification of Moshe. See what is written on this in the explanation on "These are the journeys," and see what is written in Parshas Beha'aloscha on "if all the fish of the sea," etc.

6 והנה גם כדי להיות המשכה זו דבחי׳ ח״ע [חכמה עילאה] צ״ל ברכה והמשכה כי עצמות אור א״ס הוא למעלה מעלה גם מבחי׳ ח״ע [חכמה עילאה]

Now, even for this drawing-down of the level of Supernal Chochmah to take place, there must be a blessing and a drawing-down; for the essence of the Infinite Light (Or Ein Sof) is far, far above even the level of Supernal Chochmah,

אלא שמברכים וממשיכים להיות ירידה והמשכה זו וזהו ענין בא״י [ברוך אתה ה׳] כו׳ הזן כו׳ בטובו כו׳ הכל לשון נסתר

only we bless and draw down, so that this descent and drawing-down may come about. This is the meaning of "Blessed are You, G-d," etc., "Who sustains," etc., "in His goodness," etc. — all in the hidden (third-person) form,

כי הוא המשכה עליונה מאד וכנודע החילוק בין לשון נוכח לנסתר דנוכח מדבר בהמשכה שמבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] עלמא דאתגלייא משא״כ לשון נסתר הוא ההמשכה מבחי׳ סוכ״ע.

for it is a very lofty drawing-down. As is known, the difference between the present (second-person) form and the hidden (third-person) form is that the second person speaks of the drawing-down from the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), the revealed world, whereas the third person is the drawing-down from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

וזהו ענין שמטבע ונוסח דברכת הזן שייך לבחי׳ ומדרגת לחם מן השמים כו׳:

This is why the formula and wording of the blessing "Who sustains" belong to the level and rank of "bread from heaven," etc.

7 ב ויהושע תיקן להם ברכת הארץ מל׳ והוא לנוכח שאתה זן כו׳ ולכן ברכת הארץ מתחלת בנודה לך בחי׳ הודאה

2. And Yehoshua instituted for them the blessing for the land — Malchus — and it is in the second person: "that You sustain," etc. Therefore the blessing for the land opens with "We thank You," the level of acknowledgment,

שהוא בחי׳ ביטול היש יחו״ת [יחודא תתאה] מה שאין כן ברכת הזן מתחלת בברוך גילוי יחו״ע [יחודא עילאה] ביטול אמיתי [וע׳ בזהר ויחי (דרל״ז) בענין יהודה

which is the level of the nullification of yesh, the lower unity (yichuda tata'ah); whereas the blessing "Who sustains" opens with "Blessed," the revelation of the higher unity (yichuda ila'ah), true self-nullification (bittul). [See the Zohar, Vayechi (p. 237), on the matter of Yehudah;

וזהו יהודה אתה ל׳ [לשון] נוכח ע׳ [עיין] בזהר משפטים (דף קי״ד ע״א) ועמ״ש ע״פ והקבמצו בני יהודה כו׳ בהפטרה דפ׳ במדבר].

and this is "Yehudah, you," an expression in the second person. See the Zohar, Mishpatim (p. 114a); and see what is written on "And the children of Yehudah shall be gathered," etc., in the Haftarah of Parshas Bamidbar.]

וזהו ארץ דמפקא מזון שהם הבירורים דתהו שהמל׳ מבררת אותם ועי״ז עולים ונכללים באצילות בבחי׳ מ״ן [מיין נוקבין] ונמשך מ״ד [מיין דוכרין] ומוחין חדשים

And this is "a land that brings forth food": these are the refinements of Tohu, which Malchus refines; through this they ascend and are included in Atzilus as mayin nukvin (feminine waters), and mayin duchrin (masculine waters) and new intellect (mochin) are drawn down,

כמו הלחם שמתברר בקיבה וכבד ועולה ללב כו׳ ועי״ז ממשיך חיות להיות יחיה האדם ועמ״ש בענין שמע שם ע׳ ב״ן [שם ב״ן] רפ״ח ששם ב״ן [שם ב״ן] מברר ומעלה הרפ״ח ניצוצים ע״ש.

just as bread is refined in the stomach and liver and ascends to the heart, etc., and through this it draws down life-force (chayus), so that "man shall live." See what is written on "Shema": shem (name) [and] ayin; Ban [and] 288: there the Name Ban refines and raises the 288 sparks. See there.

8 ועוד כי המזלות שרשם משמרי האופנים וגבוה מעל גבוה עד מל׳ דאצילות דבר ה׳ כנז׳ [כנזכר] בד״ה

Moreover, the mazalos (constellations) have their root in the guardians of the Ofanim, and higher above higher, up to Malchus of Atzilus, "the word of Havayah," as is mentioned in the discourse beginning

כי תצא וע׳ מזה בביאור דראשי המטות שהעשרה מאמרות שהן חיות הדצ״ח [הדומם צומח חי] הם מבחינת ע״ס [עשר ספירות] דב״ן [דשם ב״ן] דמל׳ דאצילות ע״כ נק׳ ארץ דמפקא מזון

"When you go out." And see on this in the explanation of "The heads of the tribes": the ten utterances, which are the life-force of the inanimate, vegetative and animal [realms], are from the level of the Ten Sefiros of Ban of Malchus of Atzilus. Therefore it is called "a land that brings forth food."

וזהו שאנו אומרים בברכת הארץ מזון ועל אכילת מזון שאתה זן כו׳ דהיינו המשכת הכחל בארץ שהיא בחי׳ מל׳ לברר הבירורים דרפ״ח ניצוצין ולהעלותם משבה״כ [משבירת הכלים] למעלה.

This is why we say "food" in the blessing for the land, "and for the eating of food, that You sustain," etc.: that is, drawing the power down into the land, which is the level of Malchus, to refine the refinements of the 288 sparks and raise them up from the shattering of the vessels.

9 וזהו ג״כ שברכה זו מתחלת בהודאה ומסתיימת בברכה ומברכים אותך כו׳ כי ברוך היינו המשכה מבחינת חכמה עילאה ביטול אמיתי משא״כ הודאה הוא בחי׳ יחו״ת [יחודא תתאה] ביטול היש כנ״ל

This is also why this blessing opens with acknowledgment and closes with blessing, "and we bless You," etc. For "blessed" is a drawing-down from the level of Supernal Chochmah, true self-nullification, whereas acknowledgment is the level of the lower unity, the nullification of yesh, as mentioned above.

אך גם כדי שיהיה ביטול היש צ״ל ברכה והמשכה לזה מבחי׳ יחו״ע [יחודא עילאה] והיינו מבחי׳ ברכת הזן

But even for there to be the nullification of yesh, there must be a blessing and a drawing-down for it from the level of the higher unity, that is, from the level of the blessing "Who sustains"

דיחו״ע [דיחודא עילאה] שאומרים תחלה שמשם ממשיכים בחי׳ ברכה ג״כ ברכת הארץ להיות ארץ דמפקא מזון ביטול היש וכמ״ש בזהר ר״פ תזריע (דמ״ב ע״ב)

of the higher unity, which we say first; for from there the level of blessing is drawn into the blessing for the land as well, so that there may be "a land that brings forth food," the nullification of yesh. As is said in the Zohar at the beginning of Parshas Tazria (42b)

ע״פ גמלתהו טוב שהוא ענין בירור הטוב דרפ״ח ניצוצים אימתי בזמן דאינון ימי השמים נהרין עלה כו׳ דהיינו המשכה מבחי׳ יחו״ע [יחודא עילאה] ביחו״ת [ביחודא תתאה] להיות ביטול היש

on "She bestows good upon him": this is the refinement of the good of the 288 sparks. "When? At the time that those 'days of heaven' shine upon her," etc.: that is, a drawing-down from the level of the higher unity into the lower unity, so that there be the nullification of yesh.

וכמו שטל המשים יורד ונמשך ללחלח הארץ כו׳ וכן מטר השמים וע״ז מעורר ונותן כח בארץ להצמיח כל מיני מאכל

Just as the dew of heaven comes down and is drawn to moisten the earth, etc., and likewise the rain of heaven, and through this it arouses the earth and gives it power to grow all kinds of food;

וגם כמ״ש ממגד תבואות שמש שע״י שהשמש זורח בארץ ומכה בה בכח כנודע שאויר התחתון הסמוך לארץ חם ביותר מאויר האמצעי כו׳

and also as it is written, "with the bounty of the produce of the sun": when the sun shines on the earth and strikes it with force — as is known, the lower air near the earth is hotter than the middle air, etc. —

על ידי זה מוציאה תבואות הארץ. נמצא אע״פ [אף על פי] שהארץ מפקא מזון ע״י כח הצומח שבה ממאמר תדשא הארץ דשא כו׳.

through this it brings forth the produce of the earth. It follows that although the earth brings forth food through the power of growth within it, from the utterance "Let the earth sprout grass," etc.,

עכ״ז [עם כל זה] הוא דוקא ע״י שמקבלת משמים טל ומטר ואור השמש וכן אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל.

nevertheless this is only through its receiving dew, rain and the light of the sun from heaven. Likewise, "there is no blade of grass below that has no mazal above that strikes it and tells it, Grow!"

כך למעלה אע״ג [אף על גב] דשם ב״ן [שם בי״ן] שהוא בחי׳ ארץ מברר הבירורים דרפ״ח כנ״ל להיות ביטול היש וזהו ענין לחם מן הארץ

So too above: although the Name Ban, which is the level of "earth," refines the refinements of the 288 [sparks], as mentioned above, so that there be the nullification of yesh — and this is the meaning of "bread from the earth" —

אך הוא ע״י המשכה מבחי׳ ימי השמים דנהרין עלה והיינו מבחי׳ טל השמים שזהו ענין ברכת הזן שכנגד המן שהוא בחי׳ טל

yet this is through a drawing-down from the level of the "days of heaven" that shine upon her, that is, from the level of the dew of heaven, which is the blessing "Who sustains," corresponding to the manna, which is the level of dew.

וגם משה הוא בחי׳ שמשא כנודע כמ״ש ע״פ ואתחנן כו׳ שעי״ז דייקא נמשך הכח בארץ לברר ולהיות ביטול היש בבי״ע כו׳

Moshe, too, is the level of the sun, as is known, as is explained on "And I pleaded," etc.; and precisely through this the power is drawn into the earth to refine and to bring about the nullification of yesh in Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc.

ועמ״ש בפ׳ שלח בד״ה והיה לכם לציצית בענין תכלת נהורא תיכלא שמכלה היש שנמשך מנהורא חיוורא וכענין לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה כו׳ ע״ש באריכות.

And see what is written in Parshas Shelach, in the discourse beginning "And it shall be to you as tzitzis," on techeiles, "the blue light," which consumes the yesh and is drawn from "the white light"; and like "this one shall be called woman, for from man she was taken," etc. See there at length.

ועד״ז יובן מ״ש בזהר ויגש (דר״ז סע״ב [סוף עמוד ב]) ע״פ וברכת את. לברכא ליה כו׳ מ״ט בגין דמזונא כו׳ דהא במזלא תליא כו׳

In the same way one will understand what is said in the Zohar, Vayigash (end of 207b), on "and you shall bless es": "to bless Him," etc. "What is the reason? Because food," etc., "for it depends on mazal," etc.

ע״ש באריכות דהיינו שצריך להמשיך ההמשכה מבחי׳ יחו״ע [יחודא עילאה] בבחי׳ יחו״ת [יחודא תתאה] הנק׳ את שעי״ז יהי ארץ דמפקא מזון כו׳ וע׳ בזהר פ׳ תרומה (דקע״א ע״א).

See there at length. That is, one must draw the drawing-down from the level of the higher unity into the level of the lower unity, which is called es, so that through this there will be "a land that brings forth food," etc. And see the Zohar, Parshas Terumah (171a).

ומפני שעיקר הכוונה בברכת הארץ בשביל זה הבירור להוציא לחם מן הארץ אין זה כחותם בשתים אלא חדא היא ארץ דמפקא מזון כו׳.

And since the main intent of the blessing for the land is for the sake of this refinement, "to bring forth bread from the earth," this is not like concluding with two [themes]; rather, it is one: "a land that brings forth food," etc.

ופי׳ על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה כי הנה אע״פ [אף על פי] שיחו״ע [שיחודא עילאה] גבוה מיחו״ת [מיחודא תתאה] עכ״ז [עם כל זה] הרי תכלית הבריאה שיהיה דירה בתחתונים דייקא שיהיה יש וביטול היש וכנודע מענין ישראל כי שרית עם אלהים דייקא

The meaning of "for having given our fathers as a heritage a desirable, good and spacious land" is this. Although the higher unity is higher than the lower unity, nevertheless the purpose of creation is that there be a dwelling place specifically among the lower realms, that there be yesh and the nullification of yesh; as is known concerning Yisrael, "for you have striven with Elokim" — specifically —

כי צחוק עשה לי שם אלקים כו׳ כמ״ש בד״ה אני דפ׳ ציצית ועמ״ש במ״א בד״ה ואתחנן בענין ישראל מונין ללבנה ומ״ש בד״ה שובה ישראל עד גבי כי עמך הסליחה למען תורא.

for "laughter has the Name Elokim made for me," etc., as is explained in the discourse beginning "I [am Havayah]" of the passage of tzitzis; and see what is written elsewhere, in the discourse beginning "And I pleaded," on Israel's counting by the moon; and what is written in the discourse beginning "Return, O Israel," at "For with You is forgiveness, so that You may be feared."

10 ומקור המשכת ביטול זה נמשך מבחי׳ ארץ שהוא בחי׳ מל׳ דאצילות כי זה השער לה׳ שהיא מקבלת מלמעלה מעלה כי נעוץ סופן כו׳ וממנה דייקא נמשך הכח בבי״ע להיות ביטול היש.

The source of the drawing-down of this nullification comes from the level of "land," which is the level of Malchus of Atzilus — "this is the gate to Havayah" — for she receives from far, far above, for "their end is embedded," etc.; and precisely from her the power is drawn into Beriah, Yetzirah and Asiyah, so that there be the nullification of yesh.

וע״כ נק׳ ארץ חמדה ארץ חפץ פי׳ חפץ ורצון שלמעלה שיהיה ביטול היש לאין וכמ״ש בע״ח [בעץ חיים] שמתחלה היה ההמשכה מבחי׳

Therefore it is called "a desirable land," "a land of desire": that is, the desire and will above that there be the nullification of yesh into ayin (nothingness). As is written in Etz Chaim, at first the drawing-down was from the level of

כי חפץ חסד הוא ועכשיו הוא ע״י מעשה התחתונים וע״ז אמר שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה כו׳

"for He desires kindness," whereas now it is through the deeds of the lower beings; and of this it says, "for having given our fathers as a heritage a desirable land," etc.

[ועמ״שש מה לקמן בפי׳ וענין שנקראת ארץ כנען לשון סוחר ועיין במדרש תהלים (סי׳ ה׳) ע״פ למנצח אל הנחילות]

[And see what is written on this further on, on the meaning and significance of its being called "the land of Canaan," a term for a merchant; and see the Midrash on Psalms (section 5) on "For the conductor, upon the nechilos."]

והיינו להיות בהם ועל ידם העלאה והמשכה זו דדירה בתחתונים והיינו מפני שישראל עלו במחשבה

That is, so that in them and through them there be this elevation and drawing-down of a dwelling place among the lower realms; and this is because Israel arose in Thought.

לכן יש בהם כח להמשיך הגילוי גם למטה וכמ״ש במ״א בביאור ע״פ יונתי כי מחשבה זו הוא בחי׳ מקיף כולל אבי״ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] כו׳.

Therefore they have the power to draw the revelation down below as well, as is explained elsewhere, in the explanation on "My dove," that this Thought is an encompassing level that includes Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc.

11 ולכן מקדימים לומר ברכת הזן זהו כענין הבחי׳ דכי חפץ חסד הוא ואח״כ ברכת הארץ זהו ההמשכה ע״י

Therefore we say the blessing "Who sustains" first: this is like the level of "for He desires kindness"; and afterwards the blessing for the land: this is the drawing-down through

מעשה התחתונים ופי׳ ורחבה כענין רחבה מצותך מאד להמשיך גילוי בחי׳ סוכ״ע שלמעלה מהקו כו׳ ועמ״ש בפ׳ וארא בביאור ע״פ דלכן אמור.

the deeds of the lower beings. And the meaning of "and spacious" is like "Your commandment is exceedingly broad": to draw down the revelation of the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is above the kav (line of light), etc. See what is written in Parshas Va'eira, in the explanation on "Therefore say."

12 וזהו ועל שהוצאתנו מארץ מצרים בחי׳ מיצר וגבול כו׳ ותחלה ומברכים אותך אנחנו ב״י [בית יוסף] ואח״כ יתברך שמך בפי כל חי ועמ״ש מזה סד״ה וכל העם רואים.

And this is “and for having brought us out of the land of Egypt,” the level of constriction and limitation, etc. And first “and blessing You” — we, the children of Israel — and afterwards “may Your Name be blessed in the mouth of every living being.” See what is written on this at the end of the discourse beginning “And all the people saw.”

וזהו שאנו אומרים פסוק זה דואכלת ושבעת וברכת בברכת הארץ כי עיקר המשכה דברכת הזן ג״כ בשביל ברכת הארץ דהיינו שמיחו״ע [שמיחודא עילאה] נמשך הכח ועוז לי חו״ת שיהיה ביטול היש

This is why we say this verse, “And you shall eat and be satisfied, and you shall bless,” in the blessing for the land: for the main purpose of the drawing-down of the blessing “Who sustains,” too, is for the sake of the blessing for the land; that is, from the higher unity the power and strength are drawn to the lower unity, so that there be the nullification of yesh.

והנה גם בימי משה קודם שנכנסו לארץ הזכירו ברכת הארץ על בחי׳ ביטול היש אלא שאז היתה בנוסח אחר

Now even in the days of Moshe, before they entered the Land, they mentioned the blessing for the land, for the level of the nullification of yesh, only it was then in a different wording,

וגם נכללת תוך ברכת הזן שעל המן וכמ״ש המ״א [המגן אברהם] (סי׳ קצ״א) דמדאורייתא די כשיברך על שלשתן ברכה אחת כו׳

and it was also included within the blessing “Who sustains” said over the manna, as the Magen Avraham writes (section 191), that by Torah law it suffices if one says a single blessing for all three, etc.;

אלא שאחר כך כשפסק ירידת המן ונכנסו לארץ תיקן יהושע ברכת הארץ להיות ברכה בפ״ע [בפני עצמו] כו׳. ומתורץ קושיית הרשב״א [הרבי שלמה בן אדרת]:

only afterwards, when the manna stopped coming down and they entered the Land, Yehoshua instituted the blessing for the land as a blessing of its own, etc. And so the Rashba’s difficulty is resolved.

13 ג וזהו ג״כ שצריך שיזכיר בה ברית ותורה. ואם לא הזכיר לא יצא י״ח [ידי חובתו]. והענין כי

3. This is also why one must mention covenant and Torah in it, and if he did not mention them he has not fulfilled his obligation. The explanation is this:

הנה המשכה זו מבחי׳ יחו״ע [יחודא עילאה] דח״ע [דחכמה עילאה] שהוא ברכת הזן. שיומשך המשכה זו ביחו״ת [ביחודא תתאה] בברכת הארץ זהו ע״י ברית ותורה.

this drawing-down from the level of the higher unity of Supernal Chochmah, which is the blessing "Who sustains" — for this drawing-down to be drawn into the lower unity in the blessing for the land is through covenant and Torah.

כי הנה משה אמר כי כבד פה וכבד לשון אנכי כו׳ ופי׳ בזהר כבד פה לגבי אורייתא דבעל פה כבד לשון לגבי תורה שבכתב.

For Moshe said, "for I am heavy of mouth and heavy of tongue," etc., and the Zohar explains: "heavy of mouth" with regard to the Oral Torah, "heavy of tongue" with regard to the Written Torah.

14 והיינו כי מלי׳ פה תורה שבעל פה קרינן לה שהיא בחי׳ הגילוי למטה וגם תורה שבכתב דמח״ע [דמחכמה עילאה] נפקת מ״מ היא המתלבשת בז״א

That is: "Malchus is the mouth; we call it the Oral Torah," which is the level of revelation below. The Written Torah too, though it "issues from Supernal Chochmah," is nevertheless what is enclothed in Z'eir Anpin,

שהוא בחי׳ המדות כשר ופסול כמ״ש במ״א בד״ה השמים כסאי כו׳ ומשה הוא עצמיות ח״ע [חכמה עילאה]

which is the level of the emotive attributes (middos): fit and unfit, as is explained elsewhere in the discourse beginning "The heavens are My throne," etc. And Moshe is the very essence of Supernal Chochmah

כמו שדבוקה למעלה בשרשה וע״כ לא יכול לישפל להיות בבחלי׳ ההמשכה והגילוי למטה כ״א להיות קשור במקורו כו׳ ועמ״ש מזה בביאור ע״פ יונתי

as it cleaves above, in its root; therefore he could not lower himself to be at the level of drawing-down and revelation below, but only to be bound to his source, etc. See what is written on this in the explanation on "My dove."

אלא שהקב"ה השיבו ואנכי אהיה עם פיך כו' ונמצא שהתורה היא הממוצע המחבר וממשיך מבחי' עצמיות ח"ע [חכמה עילאה] חכמה סתימאה בבחי' ח"ת [חכמה תתאה]

But the Holy One, blessed be He, answered him, "and I will be with your mouth," etc. It follows that the Torah is the intermediary that connects and draws down from the level of the essence of Supernal Chochmah, the hidden Chochmah (Chochmah Stima'ah), into the level of the lower Chochmah (Chochmah Tata'ah),

שהיא בחי' מל' ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] ע"פ יונתי שהתורה היא המחברת בחי' מקור נש"י [נשמות ישראל] שעלו במחשבה עם בחי' הנשמה המתפשטת בגוף ולמעלה זהו התחברות והמשכה מבחי' ח"ס [חכמה סתימאה] וכתר במל' דאצילות שהתחברות זו היא ע"י התורה

which is the level of Malchus. See what is written along these lines on "My dove": the Torah connects the level of the source of the souls of Israel, which arose in Thought, with the level of the soul as it spreads into the body; and above, this is the connection and drawing-down from the level of the hidden Chochmah and Keser (the Crown) into Malchus of Atzilus, and this connection is through the Torah,

שהיא חכמה דאצילות ועמ"ש בד"ה למען תירא את ה' ועד"ז הוא כאן שהמשכה מבחי' ברכת הזן

which is the Chochmah of Atzilus. See what is written in the discourse beginning "So that you may fear Havayah." In the same way here: the drawing-down from the level of the blessing "Who sustains,"

שהוא בחי' מן שנמשך ממו"ס [ממוחא סתימאה] טלא דבדולחא שיומשך במל' דאצילות שהיא בחי' הארץ זהו ע"י התורה שמבחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] דז"א

which is the level of the manna, drawn from Mocha Stima'ah, the crystalline dew — for it to be drawn into Malchus of Atzilus, which is the level of "the land," is through the Torah, which is from the level of Chochmah, Binah and Daas of Z'eir Anpin.

וזהו חכמות בחוץ תרונה שלהיות הגילוי בחוץ היינו בבי"ע זהו דייקא על ידי חכמות היינו ב' בחי' חכמה היינו שלהיות ההמשכה מחכמה עילאה זהו ע"י התורה ותמלא כדה כו'

And this is "Wisdoms cry aloud outside": for there to be revelation outside, that is, in Beriah, Yetzirah and Asiyah, is precisely through "wisdoms," that is, two levels of wisdom; that is, for there to be the drawing-down from Supernal Chochmah is through the Torah — "and she filled her pitcher," etc.

ועמ״ש מזה בד״ה זכור את יום השבת לקדשו ועיין במק״מ [במקדש מלך] בפי׳ הזהר פ׳ תולדות (דקמ״א ע״ב) מענין פי׳ חכמות בחוץ וע׳ לקמן.

See what is written on this in the discourse beginning "Remember the Shabbos day to sanctify it," and see the Mikdash Melech in the commentary on the Zohar, Parshas Toldos (141b), on the meaning of "Wisdoms outside"; and see further on.

ועד״ז יובן המדרש רבה (פי׳ ויחי פרשה צ״ח) ד״א [דבר אחר] יששכר חמור גרם פירותיו של יששכר גסין היו כו׳

In the same way one will understand the Midrash Rabbah (Parshas Vayechi, chapter 98): "Another explanation: 'Yissachar is a strong-boned donkey': the fruits of Yissachar were large," etc.,

ע״י שהיו עוסקים בתורה כו׳ ע״ש והיינו כי ברכת הארץ הוא ע״י תורה דייקא מטעם הנ״ל

"because they occupied themselves with Torah," etc. See there. That is, the blessing for the land comes precisely through Torah, for the reason mentioned above.

(ובאופן אחר י״ל [יש לומר] הפי׳ בענין חכמות בחוץ שכדי להיות ההמשכה מבחי׳ חכמה עילאה בחוץ במל׳ מקור דבי״ע צ״ל ע״י [עתיק יומין] המשכה מח״ס [מחכמה סתימאה] דעתיק שלמעלה

(In another way one may explain "Wisdoms outside": for the drawing-down from the level of Supernal Chochmah to be outside, in Malchus, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, there must be a drawing-down from the hidden Chochmah of Atik, which is above

מחכמה עילאה דאצי׳ דקמיה שוין אצילות ובי״ע ע״כ משם דייקא נמשך הכח להיות ההמשכה גם בחוץ וכענין המגביהי לשבת כו׳ המשפילי כו׳ וכ״מ [וכן משמע] הפי׳ באדרא)

the Supernal Chochmah of Atzilus, for before Him Atzilus and Beriah, Yetzirah and Asiyah are equal; therefore precisely from there the power is drawn for the drawing-down to be outside as well, like "Who is enthroned on high," etc., "Who looks down low," etc. And so the meaning is implied in the Idra)

(דקל״א ב׳ ודק״מ ע״א) ובפ׳ ואתחנן (דרס״ב ע״א) ועמ״ש מזה לעיל בפ׳ בהעלותך ועד״ז יש לומר ג״כ בענין הזכרת תורה בברכת הארץ

(131b and 140a), and in Parshas Va'eschanan (262a). See what is written on this above, in Parshas Beha'aloscha. Along the same lines it may also be said regarding the mention of Torah in the blessing for the land:

כי אע״ג [אף על גב] דהתורה נק׳ נובלות חכמה כנ״ל בענין השמים כסאי כו׳ ובענין כבד פה כו׳.

although the Torah is called "the fallen fruit (novlos) of wisdom," as mentioned above regarding "The heavens are My throne," etc., and regarding "heavy of mouth," etc.,

אך באמת כדי להיות בחי׳ ירידה והמשכה מחכמה עילאה בבחי׳ זו זהו ע״י המשכה מלמע לה מעלה מהחכמה וכמ,ש במ״א באריכות דוגמא לזה מענין וידבר שלשת אלפים משל כו׳ בד״ה לך לך מארצך.

yet in truth, for there to be a descent and drawing-down from Supernal Chochmah into this level is through a drawing-down from far above Chochmah; as is explained at length elsewhere, with an example of this from "And he spoke three thousand parables," etc., in the discourse beginning "Go for yourself from your land."

15 וזהו ענין ואנכי אהיה עם פיך. וכמ״ש ג״כ בד״ה ואהיה אצלו אמון דהתורה משבחת א״ע [את עצמו] במעלתה זו שתוכל לירד להיות בחי׳ אמון פדגוג מה שמשה לא יכול לירד להיות בבחינה זו כמ״ש

And this is the meaning of "and I will be with your mouth." As is also explained in the discourse beginning "And I was with Him as an amon," the Torah praises itself for this quality of hers, that she can descend to be at the level of amon, a tutor—which Moshe could not descend to be, at this level, as it is written,

כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן כו׳ אלא שזהו ע״י המשכה מבחי׳ אנכי מי שאנכי דייקא.

"that You should say to me, Carry them in your bosom, as the nurse carries," etc. Only, this is through a drawing-down from the level of Anochi ("I"), "Who I am," specifically.

16 וז״ש [וזהו שכתוב] במדרש רבה ע״פ אלה הדברים אשר דבר משה עד שלא זכה לתורה כתיב לא איש דברים אנכי כיון שזכה לתורה כו׳ אלה הדברים אשר דבר משה.

This is what is said in the Midrash Rabbah on "These are the words that Moshe spoke": "Before he merited the Torah, it is written, 'I am not a man of words'; once he merited the Torah," etc., "'These are the words that Moshe spoke.'"

נמצא שאע״פ [שאף על פי] שבחי׳ היותו כבד פה ולא איש דברים זהו מצד היותו מבחי׳ חכמה עילאה שא״א לבא בגילוי ההשתלשלות בבחי׳ פה ודבור עכ״ז [עם כל זה] מה שע״י התורה זכה להיות מדבר אלה הדברים כו׳ זהו בחי׳ עליונה יותר.

It follows that although his being "heavy of mouth" and "not a man of words" stems from his being of the level of Supernal Chochmah, which cannot come into the revelation of the chain of descending worlds (hishtalshelus) at the level of mouth and speech, nevertheless, that through the Torah he merited to speak "these words," etc., is a higher level still.

17 ואיך הוא אלא ודאי מפני שכדי להיות המשכה זו מבחי׳ ח״ע [חכמה עילאה] בבחי׳ דבור זהו ע״י המשכה מבחי׳ הכתר שלמעלה גם מח״ע [מחכמה עילאה] וכמ״ש כה״ג [כהאי גוונא] במ״א ע״פ ארוממך ה׳ כי דליתני.

And how is this? Surely it is only because, for this drawing-down from the level of Supernal Chochmah into the level of speech, there must be a drawing-down from the level of Keser (the Crown), which is above even Supernal Chochmah, as is explained along these lines elsewhere, on "I will exalt You, Havayah, for You have drawn me up."

ועד״ז י״ל [יש לומר] ג״כ ענין הזכרת תורה בברכת הארץ כי לחם מן השמים היינו ז״א דאצילות וח״ע [וחכמה עילאה] ואע״ג [ואף על גב] דשרשו מטלא דבדולחא היינו ששרשו משם

In the same way one may also explain the mention of Torah in the blessing for the land. For "bread from heaven" is Z'eir Anpin of Atzilus and Supernal Chochmah; and although its root is from the crystalline dew, that is, its root is from there,

אבל עכ״ז [עם כל זה] נק׳ לחם מן השמים שהמשכתו למטה הוא במחי׳ [בבחינה] שמים דהיינו ז״א דאצילות וכדי להיות המשכה מבחי׳ זו בארץ

nevertheless it is called "bread from heaven," because its drawing-down below is at the level of "heaven," that is, Z'eir Anpin of Atzilus. And for there to be a drawing-down from this level into the "land,"

דהיינו ברכת הארץ זהו ע״י התורה כענין ואנכי אהיה עם פיך דגבי משה וזהו ואכלת ושבעת וברכת את ה׳.

that is, the blessing for the land, is through the Torah, as with "and I will be with your mouth" said of Moshe. And this is "And you shall eat and be satisfied, and you shall bless es Havayah."

את דייקא דהיינו בחי׳ דבור העליון שהוא בחי׳ כ״ב אותיות מאל״ף ועד תי״ו וכמ״ש במ״א הנה להיות ברכה זו צ״ל על ידי התורה.

Es specifically: that is, the level of the supernal speech, which is the level of the twenty-two letters from alef to tav, as is explained elsewhere. Thus, for this blessing to be, it must be through the Torah.

ולקמן נתבאר דפי׳ חכמות בחוץ היינו ח״ע [חכמה עילאה] וח״ת [וחכמה תתאה] שהיא בחי׳ מל׳ וכ״מ [וכן משמע] הפי׳ בזהר פ׳ תולדות שם.

Further on it is explained that the meaning of “Wisdoms outside” is Supernal Chochmah and the lower Chochmah, which is the level of Malchus; and so the meaning is implied in the Zohar, Parshas Toldos, there.

וענין חיוב הזכרת ברית בברכת הארץ יובן ע״ד מ״ש בזהר פרשת מקץ (דקצ״ח ע״א) ע״פ ויוסף הוא השליט על הארץ ונהיר לה וזן לה הוא המשביר לכל עם הארץ

The obligation to mention the covenant in the blessing for the land will be understood along the lines of what is said in the Zohar, Parshas Mikeitz (198a), on “And Yosef was the ruler over the land” — he illuminates her and nourishes her — “he is the provider for all the people of the land,”

דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק מיניה אתזנו כולהו דהיינו כי עיקר הממשיך ומשפיע בבחי׳ הארץ שהיא המל׳ הוא יוסף צדיק עליון (וכמ״ש ג״כ עוד בזהר פרשה וישלח דקס״ח)

“for that river which flows and goes forth: from it all are nourished.” That is, the main one who draws down and bestows into the level of “land,” which is Malchus, is Yosef, the supernal tzaddik (as is also said further in the Zohar, Parshas Vayishlach, p. 168).

ואי תימא יוסף אמאי יתיר מכולהו אלא ודאי יוסף בלחודוי ככולהו בגין דאיקרי צדיק ודא הוא דאנהר לסיהרא יתיר מכולהו כו׳

“And if you ask, why Yosef more than all of them? But surely Yosef alone is like all of them, because he is called tzaddik, and he it is who illuminates the moon more than all of them,” etc.

ע״ש ובזהר ויצא (דקס״ב סע״ב [סוף עמוד ב]) והיינו כמ״ש לך ה׳ הגדולה והגבורה כו׳ כי כל בשמים ובארץ לך ה׳ הממלכה כו׳ כי

See there; and in the Zohar, Vayeitzei (end of 162b). And this is as it is written, “Yours, Havayah, are the greatness and the might,” etc., “for all that is in heaven and on earth; Yours, Havayah, is the kingship,” etc. For

הנה לך ה׳ הגדולה היינו שהמדות דאצילות הן בבחי׳ לך בבחי׳ ביטול ממש לאור א״ס ב״ה דלאו מכל אלין מדות איהו כלל וזהו בחי׳ יחו״ע [יחודא עילאה].

"Yours, Havayah, are the greatness" means that the emotive attributes (middos) of Atzilus are in a state of "Yours," a state of actual self-nullification before the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, Who is not any of these attributes at all; and this is the level of the higher unity (yichuda ila'ah).

18 ולך ה׳ הממלכה זהו יחו״ת [יחודא תתאה] ביטול היש והמשכת הביטול מיחו״ע [מיחודא עילאה] ליחו״ת [ליחודא תתאה] זהו ע״י כי כל בשמים ובארץ ותרגו מו דאחיד בשמיא וארעא שהוא בחי׳ יסוד המקשר וממשיך מבחי׳ שמים שהוא יחו״ע [יחודא עילאה] לבחי׳ ארץ שהוא יחו״ת [יחודא תתאה]

"And Yours, Havayah, is the kingship": this is the lower unity, the nullification of yesh. And the drawing of the nullification from the higher unity to the lower unity is through "for all that is in heaven and on earth," which the Targum renders "that holds fast to heaven and earth": this is the level of Yesod (foundation), which binds and draws from the level of heaven, which is the higher unity, to the level of earth, which is the lower unity.

ולכן צריך שיקדים ברית לתורה בברכת הארץ והוא ע״ד מ״ש בפע״ח [בפרי עץ חיים] שער הסוכות פ״ב [פרק ב׳] בפי׳ מכל מלמדי השכלתי שבחי׳ כל הוא המלמד וממשיך התורה בבחי׳ מל׳ ונקרא משכיל על דבר ע״ש

Therefore one must mention the covenant before the Torah in the blessing for the land. This is along the lines of what is said in Pri Etz Chaim, Sha'ar HaSukkos, chapter 2, on the meaning of "From all my teachers I have gained understanding": the level of "all" is the teacher, which draws the Torah into the level of Malchus, and is called "he who understands a matter." See there.

וזהו ותקם את דבריך כי צדיק אתה כו׳ ועיין בזהר פ׳ תרומה (דף קס״ח ע״ב) מענין ברית ותורה בברכת הארץ.

And this is "And You fulfilled Your words, for You are righteous," etc. And see the Zohar, Parshas Terumah (p. 168b), on covenant and Torah in the blessing for the land.

ובתולעת יעקב כ׳ [כתב] וצריך להזכיר בה ברית ותורה סוד שלום ואמת הדבקים בארץ החיים ומהם היא נשפעת

And in Tola'as Yaakov he wrote: "One must mention covenant and Torah in it — the mystery of peace and truth, which cleave to the Land of Life, and from them it receives its flow;

וצריך להקדים ברית לתורה כי כן הסדר ממטה למעלה ועוד כי הברית הוא הפתח ליכנס לתורה עכ״ל [עד כאן לשונו] ועמ״ש בד״ה

and one must mention the covenant before the Torah, for such is the order from below upward; and further, the covenant is the gateway by which to enter the Torah." End of quote. And see what is written in the discourse beginning

להבין ענין הלב גבי ברוך שהוא יסוד אבא כו׳ וע׳ בלק״ת [בלקוטי תורה (להאריז״ל)] פ׳ עקב ע״פ ארץ זית שמן ועיין בזח״ג [בזהר חלק ג] בחקתי (דקי״ג סע״ב [סוף עמוד ב])

"To understand the matter of the heart," regarding "Blessed," which is Yesod of Abba, etc.; and see the Arizal's Likkutei Torah, Parshas Eikev, on "a land of olive oil"; and see the Zohar, Part III, Bechukosai (end of 113b),

ע״פ ונתתי שלום בארץ ועיין מ״ש בד״ה שיר השירים בפי׳ אשר לשלמה ובד״ה צאינה וראינה גבי במלך שלמה מלך שהשלום שלו וזהו שאומרים כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה:

on "And I will give peace in the land"; and see what is written in the discourse beginning "The Song of Songs," on the meaning of "which is Shlomo's," and in the discourse beginning "Go out and see," at "upon King Shlomo," the King to Whom peace belongs. And this is why we say, "Just as he has entered the covenant, so may he enter into Torah."

19 ד (ועוד י״ל [יש לומר] באופן אחר ענין שיקדים ברית לתורה והוא בהקדים כי הנה בחינת יסוד הוא עד״מ התקשרות שמקשר האב שכלו בשכל בנו בשעת לימודו עמו באהבה וחשק כו׳

4. (Further, one may explain in another way why the covenant must come before the Torah. This is by first noting that the level of Yesod (foundation) is, by way of analogy, the bond by which a father binds his intellect to the intellect of his son when he studies with him, with love and longing, etc.,

ע״ד יותר משהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק והתקשרות זו נמשך ממקום עליון מבחי׳ משכיל ולכן דייקא מי שהוא בר שכל גדול יותר יוכל יותר להשפיע כו׳ מה שאין כן מי שאינו בר שכל גדול כל כך.

as in "more than the calf wants to suckle, the cow wants to nurse." This bond is drawn from a high place, from the level of the one who understands (maskil); therefore precisely one whose intellect is greater can bestow more, etc., unlike one whose intellect is not so great.

ועד״ז הוא למעלה דמבחינת המגביהי לשבת כו׳ נמשך להיות המשפילי לראות בשמים ובארץ משום דקמיה שוין שמים וארץ.

In the same way above: from the level of “Who is enthroned on high,” etc., comes “Who looks down low upon heaven and earth,” because before Him heaven and earth are equal.

וכן מבואר בפע״ח [בפרי עץ חיים] בשער העמידה פרק י״ד בכוונת קונה הכל כי יסוד ז״א הנק׳ הכל נעשה ע״י מזלא עילאה דדיקנא דא״א וזהו שאמרו רז״ל [רבותינו זכרונם לברכה] דמזוני במזלא תליא ופי׳ בזהר ויגש)

And so it is explained in Pri Etz Chaim, Sha’ar HaAmidah, chapter 14, on the intention of “Who possesses all”: Yesod of Z’eir Anpin, which is called “all,” is formed through the upper mazala of the beard of Arich Anpin. And this is what our Sages, of blessed memory, said, that sustenance depends on mazal; and the Zohar explains, Vayigash)

(דף ר״ז סע״ב [סוף עמוד ב] ודף ר״ח ע״א) ובפ׳ וירא (דף קט״ו ע״א) דמזלא הוא נהר דנגיד ונפיק שהוא בחי׳ יסוד פי׳ דאף על גב דארץ

(p. 207, end of side b, and p. 208a), and in Parshas Vayeira (p. 115a), that mazala is “the river that flows and goes forth,” which is the level of Yesod. That is, even though the land,

שהיא בחי׳ מל׳ היא דמפקא מזון מכל מקום שרש ההמשכה צ״ל מלמעלה מעלה כדפי׳ בזהר פרשה תרומה (דף ק״ע ע״ב).

which is the level of Malchus, is what brings forth food, nevertheless the root of the drawing-down must be from far, far above, as is explained in the Zohar, Parshas Terumah (p. 170b).

והמשכה זו הוא ע״י בחי׳ יסוד שהוא המחבר וממשיך מבחי׳ יחו״ע [יחודא עילאה] ביחו״ת [ביחודא תתאה] כנ״ל ולכן נק׳ מזלא מלשון יזל מים שמזיל וממשיך ההמשכה שמבחי׳ סוכ״ע ויחו״ע [ויחודא עילאה] כו׳ וגם ששרשו ממזלא דא״א כנ״ל ועוד כי

This drawing-down is through the level of Yesod, which joins and draws from the level of the higher unity (yichuda ila’ah) into the lower unity, as mentioned above. Therefore it is called mazala, from the expression “water shall flow (yizal)”: it makes flow and draws the drawing-down from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) and the higher unity, etc.; and also because its root is from the mazala of Arich Anpin, as mentioned above. Moreover,

הנה מל׳ נק׳ חכמה תתאה כנודע מענין חכמה בראש וחכמה בסוף היינו כי חכמה היא בחי׳ ביטול

Malchus is called the lower Chochmah (Chochmah Tata'ah), as is known from "Chochmah at the head and Chochmah at the end." That is, Chochmah is the level of self-nullification (bittul);

ולכן אור א״ס שורה בחכמה דייקא ויש ב׳ בחי׳ חכמה היינו ח״ע [חכמה עילאה] היא הביטול האמיתי אשר בו ועל ידו שורה ונמשך אור א״ס באצילות יחו״ע [יחודא עילאה].

therefore the Infinite Light (Or Ein Sof) rests specifically in Chochmah. And there are two levels of Chochmah: Supernal Chochmah is the true self-nullification, in which and through which the Infinite Light rests and is drawn into Atzilus — the higher unity;

וח״ת [וחכמה תתאה] היא ביטול היש והוא מקור הביטול דבי״ע יחו״ת [יחודא תתאה] וכמ״ש מזה בד״ה כי אברהם לא ידענו.

and the lower Chochmah is the nullification of yesh, and it is the source of the nullification of Beriah, Yetzirah and Asiyah — the lower unity; as is explained on this in the discourse beginning "For Avraham did not know us."

20 והנה כמו שהח״ע [שהחכמה עילאה] דאצילות מאין תמצא מבחי׳ א״א שהוא כתר והוא בחי׳ מזלא עילאה י״ג ת״ד [תיקוני דיקנא] אבא יונק ממזלא כך ג״כ ח״ת [חכמה תתאה] נמשכת מז״א אשר ז״א לגבי המל׳ הנק׳ ח״ת [חכמה תתאה]

Now, just as the Supernal Chochmah of Atzilus "comes from ayin (nothing)" — from the level of Arich Anpin, which is Keser, which is the level of the upper mazala, the thirteen tikkunim of the beard: "Abba suckles from the mazala" — so too the lower Chochmah is drawn from Z'eir Anpin; for Z'eir Anpin, relative to Malchus, which is called the lower Chochmah,

כמו בחי׳ א״א לגבי ח״ע [חכמה עילאה] כמ״״ש במ״א וגם כי מת״ת [מתפארת] דז״א נעשה כתר לנוק׳ [לנוקבא] ולכן יסוד ז״א שבו ועל ידו נמשך ההמשכה מז״א למל׳ נקרא מזלא

is like the level of Arich Anpin relative to Supernal Chochmah, as is explained elsewhere. Also, from Tiferes of Z'eir Anpin the Keser of Nukva is formed. Therefore Yesod of Z'eir Anpin, in which and through which the drawing-down from Z'eir Anpin to Malchus is drawn, is called mazala.

וזהו ענין דיקנא תתאה גדולה מילה שנכרתו עליה י״ג בריתות שכמו שיש י״ג ת״ד [תיקוני דיקנא] בדיקנא עילאה דא״א כך הוא ג״כ בדיקנא תתאה בבחינת יסוד כו׳ כמ״ש בלק״ת [בלקוטי תורה (להאריז״ל)] פ׳ קדושים.

And this is the lower beard: "Great is circumcision, for thirteen covenants were made over it." Just as there are thirteen tikkunim of the beard in the upper beard of Arich Anpin, so there are also in the lower beard, at the level of Yesod, etc., as is written in the Arizal's Likkutei Torah, Parshas Kedoshim.

21 וזהו אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי שלהיות ההמשכה מבחינת שמים יחו״ע [יחודא עילאה] סוכ״ע בארץ יחו״ת [יחודא תתאה] הוא ע״י בחי׳ ברית המקשר ומחבר כו׳

And this is "If not for My covenant by day and night, I would not have set the ordinances of heaven and earth": for the drawing-down from the level of heaven — the higher unity, the light that encompasses all worlds — into the earth — the lower unity — is through the level of the covenant, which binds and joins, etc.

ולכן בברכת הארץ צריך להזכיר בה ברית כנ״ל שעי״ז ממשיכים בה הברכה מבחי׳ ברכת הזן שהוא בחי׳ לחם מן השמים ועיין בזהר פ׳ ויחי (דרמ״ו ע״א)

Therefore in the blessing for the land one must mention the covenant, as mentioned above, for through this the blessing is drawn into it from the level of the blessing "Who sustains," the level of "bread from heaven." And see the Zohar, Parshas Vayechi (246a),

ע״פ מאשר שמנה לחמו כו׳ וע״פ הנ״ל י״ל [יש לומר] באופן אחר ענין שצריך שיקדים ברית לתורה מפני שזו ניתנה בג׳ בריתות וזו בי״ג בריתות פי׳

on "From Asher, his bread shall be rich," etc. And according to the above, one may explain in another way why the covenant must come before the Torah: because "this one was given with three covenants and that one with thirteen covenants." That is,

כי התורה שבע״פ [שבעל פה] היא בחי׳ ח״ת [חכמה תתאה] ומקבלת מתורה שבכתב ע״י י״ג מדות שהתורה נדרשת בהן ששרשן מי״ג ת״ד [תיקוני דיקנא]

the Oral Torah is the level of the lower Chochmah, and it receives from the Written Torah through the thirteen principles by which the Torah is expounded, whose root is in the thirteen tikkunim of the beard.

ולכן ארז״ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] זקן שקנה חכמה וזהו ענין הברית שהוא בחינת מזלא שהוא המשכה מבחי׳ כתר י״ג ת״ד [תיקוני דיקנא]

Therefore our Sages, of blessed memory, said, "An elder (zaken) is one who has acquired wisdom." And this is the covenant, which is the level of mazala, a drawing-down from the level of Keser, the thirteen tikkunim of the beard.

ולכן צריך שיקדים ברית לתורה כי הוא המחבר וממשיך אל הארץ שהיא תורה שבע״פ [שבעל פה] מבחי׳ שמים שהוא תשב״כ [תורה שבכתב].

Therefore the covenant must come before the Torah, for it is what joins and draws to the "land," which is the Oral Torah, from the level of "heaven," which is the Written Torah.

22 ועוד כי גם התשב״כ [התורה שבכתב] שרשה מחכמה עילאה ומילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות היינו י״ג ת״ד [תיקוני דיקנא] דא״א וכנ״ל ששרש היסוד נמשך

Moreover, the Written Torah too has its root in Supernal Chochmah, while circumcision, "over which thirteen covenants were made," is the thirteen tikkunim of the beard of Arich Anpin; and, as mentioned above, the root of Yesod is drawn

ונעשה מבחי׳ א״א ועמ״ש בד״ה לך לך בענין אברם ואברהם שבחי׳ אב רם זהו ח״ע [חכמה עילאה] וניתוסף בו ה׳ להיות אברהם והיינו ע״י המילה כו׳ ע״ש.

and formed from the level of Arich Anpin. And see what is written in the discourse beginning "Go for yourself" on Avram and Avraham: the level of Av ram ("exalted father") is Supernal Chochmah, and a hei was added to it to become Avraham, and this was through circumcision, etc. See there.

23 ועמ״ש מענין המילה בד״ה למנצח על השמינית. ויובן זה ג״כ בעבודה כי ברית הוא בחי׳ התקשרות וחשק ואהבה רבה שמבחי׳ סוכ״ע והוא בחי׳ בכל מאדך כמבואר לקמן

And see what is written on circumcision in the discourse beginning "For the conductor, on the eighth." This can also be understood in [terms of] divine service: the covenant is the level of attachment, longing and great love, from the level of the light that encompasses all worlds; it is the level of "with all your might," as is explained further on,

והיא בחי׳ רעותא דליבא שהוא בחי׳ כתר והתורה היא מבחי׳ חכמה ונתלבשה בג׳ בחינות מחשבה ודבור ומעשה שצריך לקיים התורה בג׳ בחי׳ אלו וזהו ענין שניתנה בג׳ בריתות

and it is the level of the desire of the heart (re'usa deliba), which is the level of Keser. And the Torah is from the level of Chochmah, and it was enclothed in three levels, thought, speech and action, for the Torah must be fulfilled in these three levels; and this is why it was given with three covenants,

והיינו להמשיכה בג׳ עולמות בי״ע שהם בחי׳ מחודומ״ע [מחשבה דבור ומעשה] וע״ז נאמר ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ואין כבוד אלא תורה כו׳ והיינו המשכת האצילות בבי״ע

that is, to draw it into the three worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah, which are the levels of thought, speech and action. Of this it is said, "For My glory I have created it, formed it, and also made it," and "there is no glory but Torah," etc.; that is, the drawing of Atzilus into Beriah, Yetzirah and Asiyah.

אבל ברית ורעותא דליבא הוא בחי׳ כתר שהוא המקשר ומחבר המאציל א״ס ב״ה עם הנאצלים.

But the covenant and the desire of the heart are the level of Keser, which binds and joins the Emanator, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, with the emanated beings.

24 ועמ״ש ע״פ לעברך בברית כו׳ בפ׳ נצבים. ולכן צריך שיקדים ברית לתורה כי הוא המשכת אור א״ס ב״ה בחכמה ע״י הכתר ואח״כ יומשך מחכמה שהיא התורה במודומ״ע [במחשבה דבור ומעשה] בי״ע.

And see what is written on "That you may enter into the covenant," etc., in Parshas Nitzavim. Therefore the covenant must come before the Torah: for it is the drawing of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, into Chochmah through Keser, and afterwards it is drawn from Chochmah, which is the Torah, into thought, speech and action, [in] Beriah, Yetzirah and Asiyah.

וזהו קרוב למה שנת׳ [שנתבאר] לעיל בענין ואנכי אהיה עם פיך כו׳ ולכן כל האומר אין לי

This is close to what was explained above regarding "and I will be with your mouth," etc. And therefore, "whoever says, I have nothing

אלא תורה וכו׳ ועמ״ש בביאור ע״פ ששים המה מלכות כו׳ אחת היא יונתי כו׳ גבי חסידים הראשונים כו׳

but Torah," etc. And see what is written in the explanation on "There are sixty queens," etc., "My dove is one," etc., regarding "the early pious ones," etc.,

שמתוך כו׳ ע״ש ומ״ש בד״ה יונתי בחגוי בענין שמתחלה צ״ל קומי לך ואח״כ רעייתי כו׳

"that because," etc. See there. And what is written in the discourse beginning "My dove, in the clefts of the rock," on the idea that first there must be "Arise, go," and afterwards "my beloved," etc.

ובלק״ת [ובלקוטי תורה (להאריז״ל)] פ׳ קדושים שמדיקנא תתאה דא״א דהיינו מיסוד דא״א נמשך ונעשה י״ג ת״ד [תיקוני דיקנא] עילאה דז״א וזהו ענין שמקדימין ברית לתורה

And in the Arizal's Likkutei Torah, Parshas Kedoshim: from the lower beard of Arich Anpin, that is, from Yesod of Arich Anpin, the upper thirteen tikkunim of the beard of Z'eir Anpin are drawn and formed. And this is why the covenant is put before the Torah:

כי מבחי׳ ברית ויסוד דא״א נמשך התורה שהיא בחי׳ ז״א כו׳ שנקרא זקן שקנה חכמה כו׳ ע״י שמקבל מיסוד דא״א ע״ש בלק״ת [בלקוטי תורה (להאריז״ל)].

for from the level of the covenant and Yesod of Arich Anpin the Torah is drawn, which is the level of Z'eir Anpin, etc., which is called "an elder (zaken), one who has acquired wisdom," etc., through receiving from Yesod of Arich Anpin. See there, in the Arizal's Likkutei Torah.

(ועמ״ש סד״ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע) ועכ״ז [ועם כל זה] הדרך שנתבאר אות ג׳ בענין הטעם שיקדים ברית לתורה נראה עיקר ופשוט יותר.

(And see what is written at the end of the discourse beginning "When Israel put 'we will do' before 'we will hear.'") Nevertheless, the way explained in section 3, regarding the reason for putting covenant before Torah, seems the main one, and simpler.

וזהו ואכלת ושבעת וברכת את. ופי׳ בזהר פ׳ תרומה (דקנ״ג ע״ב) כי ושבעת היינו המשכת הרצון וכמ״ש ונשבע לחם ונהיה טובים

And this is "And you shall eat and be satisfied, and you shall bless es." The Zohar, Parshas Terumah (153b), explains that "and be satisfied" is the drawing-down of will (ratzon), as it is written, "and we were satisfied with bread, and were well,"

והיינו להמשיך בחי׳ פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון ועל ידי זה וברכת את.

that is, to draw down the level of "You open Your hand and satisfy every living thing with will," and through this, "and you shall bless es."

והענין כי לכל חי היינו בחי׳ צדיק יסוד עולם כמ״ש עוד יוסף בני חי ונקי׳ ג״כ כל כנ״ל

The explanation is this: "every living thing (chai)" is the level of the tzaddik, the foundation of the world, as it is written, "Yosef my son is still alive (chai)," and it is also called "all," as mentioned above.

וזהו לכל חי רצון הוא בחינת כתר שממנו נמשך היסוד כנ״ל בענין קונה הכל והוא המשכת אור א״ס ב״ה הסוכ״ע מעולם ועד עולם

And this "will" for "every living thing" is the level of Keser, from which Yesod is drawn, as mentioned above regarding "Who possesses all"; and it is the drawing-down of the Infinite Light, blessed be He, the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), "from world to world,"

והיינו ע״י פותח את ידך שהם י״ג ת״ד [תיקוני דיקנא] מזלא עילאה שעל ידי זה ומשביע לכל חי רצון

that is, through "You open Your hand," which is the thirteen tikkunim of the beard, the upper mazala, through which "and satisfy every living thing with will."

והוא ג״כ ענין המשכת הרצון והאהבה רבה בנפש האדם בחי׳ רעותא דליבא ועי״ז נק׳ הנשמה ג״כ נשמת כל חי דפרחא מההוא חי העולמים כמ״ש בזהר פ׳ תרומה (דקל״ח ע״א)

And this is also the drawing-down of will and great love in a person's soul, the level of the desire of the heart. Through this the soul is also called "the soul of every living being," which issues forth from that Life of the worlds, as is said in the Zohar, Parshas Terumah (138a),

שעי״ז תברך את שמך היא בחי׳ מל׳ כמ״ש בזהר שם ומבואר במ״א. וזהו ענין ושבעת וברכת את.

so that through this, "shall bless es Your Name," which is the level of Malchus, as is said in the Zohar there and explained elsewhere. And this is the meaning of "and you shall be satisfied, and you shall bless es."

פי׳ שע״י בחי׳ ומשביע לכל חי רצון העליון על ידי זה וברכת את ה׳ את דייקא היא

That is: through the level of "and satisfy every living thing with" the supernal "will," through this, "and you shall bless es Havayah" — es specifically, which is

מדת מלכותו ית׳ להמשיך בה מבחי׳ סוכ״ע וכמבואר למעלה ועמ״ש מענין פותח את ידך כו׳ בד״ה כי ההרים ימושו וברית שלומי לא תמוט:

the attribute of His kingship, may He be blessed, to draw into it from the level of the light that encompasses all worlds, as explained above. And see what is written on "You open Your hand," etc., in the discourse beginning "For the mountains shall depart, but My covenant of peace shall not be moved."

25 ה וענין הטובה זו בונה ירושלים. והנה צ״ל דהארץ הוא בחי׳ מל׳ וירושלים הוא ג״כ מל׳ דאצילות וא״כ לכאורה היינו הך.

5. And the meaning of "'the good': this is 'Who builds Jerusalem.'" Now, we need to understand: the land is the level of Malchus, and Jerusalem too is Malchus of Atzilus; if so, seemingly they are one and the same.

ויש להקדים ענין ועל חיים חן כו׳ שמזכירים ג״כ בברכת הארץ ויובן ע״פ מ״ש בזהר ר״פ תזריע ע״פ גמלתהו טוב

We must first explain "and for life, grace," etc., which is also mentioned in the blessing for the land. It will be understood from what is said in the Zohar at the beginning of Parshas Tazria on "She bestows good upon him

ולא רע כל ימי חייה זמינת טב כו׳ ולא רע בגין דכתיב ועץ הדעת טוב ורע.

and not evil, all the days of her life": "She is destined for good," etc., "and not evil, because it is written, 'and the Tree of Knowledge of good and evil.'

טוב אימתי בזמנא דאינון ימי השמים נהרין עלה כו׳ דאינון ימי חייה בגין דעץ החיים שדר לה חיים עכ״ל [עד כאן לשונו].

'Good' — when? At the time that those 'days of heaven' shine upon her," etc., "which are 'the days of her life,' because the Tree of Life sends her life." End of quote.

כי הנה ידוע דיש ב׳ בחי׳ מ״ן [מיין נוקבין] ומ״ד [ומיין דוכרין] המ״ן [המיין נוקבין] הוא מה שהמל׳ מבררת בבי״ע מק״נ [מקליפת נוגה] שהוא בחי׳ יש ודבר נפרד להיות נכלל בבחי׳ ביטול והוא ביטול היש ואח״כ נמשך מ״ד [מיין דוכרין]

For it is known that there are two levels, mayin nukvin (feminine waters) and mayin duchrin (masculine waters). The mayin nukvin are what Malchus refines in Beriah, Yetzirah and Asiyah from kelipas nogah, which is the level of yesh and a separate thing, so that it be included in the level of self-nullification — and this is the nullification of yesh. Afterwards mayin duchrin are drawn down,

שהוא מבחי׳ שם מ״ה [שם מ״ה] ביטול אמיתי לברר המ״ן [המיין נוקבין] עד שיוכללל באלקות ממש להיות בבחי׳ ביטול שבאצילות יחוד עליון איהו וחיוהי וגרמוהי חד כמ״ש בביאור ע״פ כי כאשר השמים החדשים כו׳ ע״ש באריכות.

which are from the level of the Name Mah, true self-nullification, to refine the mayin nukvin until they are included in actual G-dliness, to be at the level of the self-nullification that is in Atzilus, the higher unity, [where] "He and His life-forces and His vessels are one," as is explained in the explanation on "For as the new heavens," etc. See there at length.

26 ומבואר ג״כ במ״א על מאמר הרע״מ [הרעיא מהימנא] פ׳ כי תשא אבנא למשקל בה דא יו״ד דעיקר ההולדה הוא מבחי׳ המ״ן [המיין נוקבין] רק שהמ״ד [שהמיין דוכרין] מבררו

It is also explained elsewhere, on the saying of the Ra'aya Mehemna, Parshas Ki Sisa, "a stone to weigh with — this is yud," that the main [power] of begetting is from the level of the mayin nukvin, only that the mayin duchrin refine it;

והיינו לפי ששרשו גבוה יותר מס״ג [משם ס״ג] שבפנימי׳ [שבפנימיות / שבפנימית] א״ק [אדם קדמון] משא״כ מ״ד [מיין דוכרין] שהוא משם מ״ה [שם מ״ה] הוא רק הארה כו׳

and this is because its root is higher, from Sag that is in the inner dimension of Adam Kadmon, whereas the mayin duchrin, which are from the Name Mah, are only a glimmer, etc.;

וכמ״ש מזה בביאור ע״פ עלי באר כו׳ בענין מלמטה למעלה לא ידענו כו׳ וזהו ענין זמינת טב דהיניו ע״י שמבררת הטוב מעה״ד [מעץ הדעת] טו״ר [טוב ורע]

as is explained on this in the explanation on "Rise up, O well," etc., regarding "from below upward we do not know," etc. And this is "she is destined for good": that is, through her refining the good from the Tree of Knowledge of good and evil,

דהיינו מק״נ [מקליפת נוגה] אשר הטוב שנתברר שרשו מס״ג [משם ס״ג] שלמעלה משם מ״ה [שם מ״ה] דז״א ועי״ז מתעלה הז״א לבחי׳ עתיק ועמ״ש בביאור ע״פ זכור את יום השבת כו׳ בענין והחיות נושאות את הכסא כו׳.

that is, from kelipas nogah; for the good that has been refined has its root in Sag, which is above the Name Mah of Z'eir Anpin; and through this Z'eir Anpin is raised to the level of Atik. See what is written in the explanation on "Remember the Shabbos day," etc., regarding "and the chayos carry the Throne," etc.

27 ומ״ש ולא רע היינו שאין שום תערובות בהבירור ע״ד מ״ש בסש״ב [בספר של בינונים] בענין צדיק וטוב לו שהרע נהפך לטוב ממש ע״י פ״י [פרק י׳ / פרשה י׳].

And what it says, "and not evil," means that there is no admixture at all in the refinement, along the lines of what is written in Sefer Shel Beinonim on "a righteous man who has good": that the evil is turned into actual good; see chapter 10.

אך הכח לבירור זה הוא דייקא ע״י המשכה מז״א כי האיש דרכו לכבש כו׳ שע״י כח והארה זו מבחי׳ ח״ע [חכמה עילאה] הנמשך ומתלבש במל׳ ע״י מבררת בבי״ע וכנ״ל בענין ברכת הזן וברכת הארץ כו׳

But the power for this refinement comes specifically through a drawing-down from Z'eir Anpin, for "it is the way of the man to conquer," etc.: through this power and illumination from the level of Supernal Chochmah, which is drawn and enclothed in Malchus, she refines in Beriah, Yetzirah and Asiyah, as mentioned above regarding the blessing "Who sustains" and the blessing for the land, etc.

וזהו בזמנא דאינון ימי השמים נהרין עלה כו׳ וזהו דאינון ימי חייה כי סיהרא לית לה מגרמה כלום

And this is "at the time that those 'days of heaven' shine upon her," etc.; and this is "which are 'the days of her life'": for the moon has nothing of its own,

ולכן דהע״ה [דוד המלך עליו השלום] לא היו לו חיים רק שנמשך לו מז״א שנקרא עץ החיים כו׳ וזהו ענין ועל חיים חן וחסד שחוננתנו כו׳.

and therefore David the King, peace be upon him, had no life [of his own], only what was drawn to him from Z'eir Anpin, which is called the Tree of Life, etc. And this is the meaning of "and for the life, grace and kindness that You have graciously given us," etc.

28 והנה כשהמל׳ יורדת ומתלבשת לברר ק״נ [קליפת נוגה] אזי נק׳ גם היא בשם עה״ד [עץ הדעת] טו״ר [טוב ורע] לגבי ז״א שאינו יורד ומתלבש למטה

Now, when Malchus descends and enclothes itself to refine kelipas nogah, it too is then called "the Tree of Knowledge of good and evil," relative to Z'eir Anpin, which does not descend and enclothe itself below;

אבל אחר הבירור שבירה הטוב מן הרע ומעלה אותו בבחי׳ מ״ן [מיין נוקבין] באצילות ע״ז נאמר גמלתהו טוב ולא רע

but after the refinement, when she has refined the good from the evil and raises it as mayin nukvin into Atzilus, of this it is said, "She bestows good upon him, and not evil."

וזהו ענין הטובה זו בונה ירושלים כי הגם שהארץ הוא ג״כ בחי׳ מל׳ אך הוא בחי׳ ארץ דמפקא מזון לברר ק״נ [קליפת נוגה] כו׳

And this is the meaning of "'the good': this is 'Who builds Jerusalem.'" For although the land too is the level of Malchus, it is the level of "a land that brings forth food," to refine kelipas nogah, etc.;

אבל ירושלים זהו בעלותה באצילות להעלות מ״ן [מיין נוקבין] קרבנות כו׳ וזהו בחי׳ הטובה דהיינו שכבר עלתה מהתלבשותה בעה״ד [בעץ הדעת] טו״ר [טוב ורע] כו׳

but Jerusalem is [Malchus] as she ascends into Atzilus to raise mayin nukvin, the offerings, etc. And this is the level of "the good": that she has already risen from her enclothement in the Tree of Knowledge of good and evil, etc.

ועיין מזה בזהר פ׳ תשא (דק״צ ע״א) ע״פ והיה באחרית הימים כו׳ ואפיק הר בית ה׳ דא טוב בלא רע וכמ״ש בגמרא וכן הוא אומר ההר הטוב כו׳.

And see on this in the Zohar, Parshas Tisa (190a), on "And it shall come to pass at the end of days," etc.: "and it brings out 'the mountain of the House of Havayah': this is good without evil." And as it says in the Gemara, "and so it says, 'that good mountain,'" etc.

וזהו ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו דהיינו שעי״ז נמשך ומתחבר אור הסוכ״ע שהוא א״ס ב״ה להאיר באצילות ממכ״ע [ממלא כל עלמין]

And this is "Jerusalem, built as a city that is joined together": that is, through this the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, is drawn and joined to shine in Atzilus — the light that fills all worlds (memalei kol almin).

וזהו ענין גמלתהו טוב וכנ״ל שנמשך תוספת אור בז״א מבחי׳ שלמעלה גם מעץ החיים וכמ״ש בזהר שלח

And this is the meaning of "She bestows good upon him," as mentioned above: an added light is drawn into Z'eir Anpin from a level that is above even the Tree of Life; as is said in the Zohar, Shelach

(דקנ״ט ע״ב) ע״פ היש בה עץ אם אין שבחי׳ אין הוא מה שלמעלה מעץ החיים

(159b), on "Is there a tree in it or not (ayin)?": the level of ayin is what is above the Tree of Life.

כי עץ החיים הוא בחינת חכמה כמ״ש והחכמה תחיה וכתיב והחכמה מאין תמצא שהחכמה נק׳ יש מאין לגבי בחי׳ זו שהוא מה שאינו מושג כלל ולמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות חד ולא בחושבן כו׳

For the Tree of Life is the level of Chochmah, as it is written, "wisdom gives life," and it is written, "and wisdom comes from ayin (nothing)": Chochmah is called "something from nothing" relative to this level, which is what is not grasped at all and is far, far above the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus) — "One, but not in number," etc.

והוא בחי׳ חיי החיים כי עמך מקור חיים ועמ״ש סד״ה שמע ישראל בענין את החיים ואת הטוב.

And it is the level of the Life of life, "for with You is the source of life." And see what is written at the end of the discourse beginning "Hear, O Israel," regarding "life and good."

29 ופי׳ היש בה עץ אם אין היינו שהארץ מקבלת מבחי׳ אין שלמעלה מהחכמה כי נעוץ תחלתן בסופן

And the meaning of "Is there a tree in it or not (ayin)?" is that the land receives from the level of ayin, which is above Chochmah, for "their beginning is embedded in their end,"

והיינו ע״י בירור הנ״ל דעולם התהו שממשיך מלמעלה מעלה כו׳ והנה עיקר עלייה זו בשבת וזהו ענין לחם משנה.

that is, through the aforementioned refinement of the World of Tohu, which draws from far, far above, etc. Now, the main [time of] this ascent is on Shabbos, and this is the meaning of the double bread (lechem mishneh).

ואחכ״ז [ואחר כל זה] יובן ג״כ ענין ענין לחם משנה דשבת דהיינו שבשבת הוא בחי׳ חיבור והתכללות ב׳ הלחמים הנ״ל דלחם מן השמים ולחם מן הארץ שהוא בחי׳ חיבור יחו״ע [יחודא עילאה] ויחו״ת [ויחודא תתאה]

After all this, one will also understand the meaning of the double bread of Shabbos: on Shabbos there is the joining and inter-inclusion of the two breads mentioned above, bread from heaven and bread from the earth, which is the joining of the higher unity (yichuda ila'ah) and the lower unity (yichuda tata'ah);

דהיינו שיחו״ע [שיחודא עילאה] ויחו״ת [ויחודא תתאה] שוין כאחד וכענין זכור ושמור בדבור אחד נאמרו וכ״ה בזהר ויחי (דרמ״ו ע״א)

that is, the higher unity and the lower unity are equal as one, like "'Remember' and 'Keep' were said in one utterance." And so it is in the Zohar, Vayechi (246a):

מאשר שמנה לחמו דא לחם שבת כו׳ מאי לחם משנה אלא תרי לחם לחם מן השמים ולחם מן הארץ כו׳

"'From Asher, his bread shall be rich': this is the bread of Shabbos," etc. "What is the double bread? Two breads: bread from heaven and bread from the earth," etc.,

ובשבת אתכליל לחם תתאה בלחם עילאה וכ״כ [וכן כתב] בזהר בראשית (דמ״ז ע״ב) מאן דהוה לחם עוני אתהדר למהוי לחם פנג כו׳

"and on Shabbos the lower bread is included in the upper bread." And so it is written in the Zohar, Bereishis (47b): "What had been bread of affliction turned to become pannag bread," etc.

כי לחם עוני זהו יחו״ת [יחודא תתאה] בחי׳ הודאה לחם מן הארץ ולחם פנג זהו לחם מן השמים יו״ע [יחודא עילאה] בחי׳ ברכה ובשבת הוא יחו״ת [יחודא תתאה] ג״כ במדרגת יחו״ע [יחודא עילאה] והטעם לזה

For bread of affliction is the lower unity, the level of acknowledgment, bread from the earth; and pannag bread is bread from heaven, the higher unity, the level of blessing; and on Shabbos the lower unity too is at the rank of the higher unity. The reason for this:

כי בששת ימי המעשה הוא הירידה וההתלבשות בבי״ע לברר והיינו ע״י המשכה מלמעלה למטה שמבחי׳ לחם מן השמים

during the six days of work there is the descent and enclothement in Beriah, Yetzirah and Asiyah, to refine, that is, through a drawing-down from above to below, in which, from the level of bread from heaven

ויחו״ע [ויחודא עילאה] נמשך בבחי׳ ארץ ויחו״ת [ויחודא תתאה] לברר ועכשיו זהו ענין חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום וכמ״ש לעיל בענין ברכה והודאה דיחו״ע [דיחודא עילאה] זהו בחי׳ ברכה

and the higher unity, [the light] is drawn into the level of earth and the lower unity, to refine. And now, this is the meaning of "A person is obligated to say a hundred blessings every day," as explained above regarding blessing and acknowledgment: the higher unity is the level of blessing,

והיינו המשכה מא״ס ב״ה בע״ס [בעשר ספירות] דאצילות וכל א׳ כלולה מיוד כו׳ והמשכה זו נמשך בבחי׳ מל׳ ויחו״ת [ויחודא תתאה] וזהו א״ת [אל תקרי] מה אלא מאה

that is, a drawing-down from the Infinite One, blessed be He, into the Ten Sefiros of Atzilus, each of which is composed of ten, etc.; and this drawing-down is drawn into the level of Malchus and the lower unity. And this is "Do not read mah (what) but me'ah (a hundred),"

וזהו ענין ויהיו חיי שרה מאה שנה כו׳ ואח״כ בשבת הוא בחי׳ עליות ולכן בשבת בורר אסור ועלייה זו הוא למעלה מעלה באי״ס ב״ה בחי׳

and this is the meaning of "And the life of Sarah was a hundred years," etc. Afterwards, on Shabbos, there is the level of ascents; therefore on Shabbos selecting (borer) is forbidden. And this ascent is far, far above, into the Infinite One, blessed be He, the level of

כי עמך מקור חיים עד שיחו״ע [שיחודא עילאה] ויחו״ת [ויחודא תתאה] מתכללים יחד וכענין זכור ושמור בדבור אחד נאמרו כמ״ש במ״א בביאור ע״פ זכור את יום השבת כו׳ ע״ש באריכות

"for with You is the source of life," until the higher unity and the lower unity are included together, like "'Remember' and 'Keep' were said in one utterance," as is explained elsewhere in the explanation on "Remember the Shabbos day," etc. See there at length.

ויובן זה ע״ד לע״ל [לעתיד לבוא] ליום שכולו שבת ומנוחה שיהיה גילוי מבחי׳ סוכ״ע ממש הרי שמים וארץ שהן ג״ע [גן עדן] עליון ותח תון בטלים שניהם לגבי בחי׳ זו וע״כ אין אז התחלקות ב׳ בחי׳

This will be understood in the manner of the Time to Come, "the day that is wholly Shabbos and rest," when there will be a revelation from the very level of the light that encompasses all worlds: heaven and earth, which are the upper and lower Gan Eden, are both nullified before this level; therefore there is then no division into two levels,

כמו בג״ע [בגן עדן] שיש ב׳ בחי׳ ג״ע [גן עדן] דהיינו ג״ע [גן עדן] העליון הנקרא שמים וגן עדן התחתון הנקרא ארץ כנודע מפסוק מי לי בשמים כו׳

as in Gan Eden, where there are two levels of Gan Eden — the upper Gan Eden, which is called heaven, and the lower Gan Eden, which is called earth — as is known from the verse, "Whom do I have in heaven," etc.

והיינו לפי שבג״א [שבגבולי אלכסון] הגילוי מבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] ע״כ יש הפרש והבדל בין בחי׳ שמים לבחי׳ ארץ אבל לגבי בחי׳ סוכ״ע שניהן שוין ועמ״ש מזה בפ׳ שלח ע״פ אני דפ׳ ציצית.

This is because in Gan Eden the revelation is from the level of the light that fills all worlds; therefore there is a difference and distinction between the level of heaven and the level of earth; but relative to the level of the light that encompasses all worlds, both are equal. And see what is written on this in Parshas Shelach, on "I [am Havayah]" of the passage of tzitzis.

ועד״ז הוא ענין לחם משנה דשבת שב׳ הלחמים דלחם מן השמים ולחם מן הארץ הם מתכללים כאחד ממש ע״י העליות דשבת וכמ״ש במ״א ס״פ בשלח:

In the same way is the double bread of Shabbos: the two breads, bread from heaven and bread from the earth, are included as truly one through the ascents of Shabbos, as is explained elsewhere, at the end of Parshas Beshalach.

30 ו ומעתה יש לבאר ענין הברכה בכלל. דהנה המפרשים והבחיי פ׳ עקב הקשו כי כיון שהוא ית׳ מקור הברכה וכל הברכות הן משתלשלות ממנו כל הנמצאים המברכים אותו אין כל ברכותיהם כדאי לו

6. Now we can explain the matter of blessing in general. The commentators, and Rabbeinu Bachya on Parshas Eikev, raised a difficulty: since He, may He be blessed, is the source of blessing, and all blessings descend from Him, then all the beings that bless Him — none of their blessings are worthy of Him,

כי הוא הנמצא הקדמון שהמציא הנמצאים כלם ומציאותם אינה אלא ממציאותו ומציאותו הספיק בעצמו לא יצטרך לזולתו כלל.

for He is the primordial Being Who brought all beings into existence, and their existence is only from His existence, and His existence suffices in itself and does not need anything else at all.

וא״כ אם יברכוהו כל היום וכל הלילה מה יתרבה בכך או מה יתנו לו או מה מידם יקח.

If so, if they bless Him all day and all night, what is increased by this? Or what will they give Him, or what will He take from their hand?

והנה בגמרא פ״ט דב״מ [דבבא מציעא] (דף קי״ד ע״ב) אמרו יצא הקדש שא״צ [שאין צריך / שאינו צריך] צדקה אבל צריך ברכה בארו החכמים ז״ל [זכרונו לברכה / זכרונם לברכה] בפירוש כי ההקדש צריך ברכה

Now, in the Gemara, chapter 9 of Bava Metzia (p. 114b), they said, "Excluded is hekdesh (consecrated property), which needs no charity but needs blessing." The Sages, of blessed memory, stated explicitly that hekdesh needs blessing

אבל אינו צריך צדקה ומפורש אמרו בברכות פ״ג [פרק ג׳] אמר לו ישמעאל בני ברכני וכן במסכת שבת פ״ט אמר הקב״ה למשה היה לך לעזרני והוא ענין הברכה.

but does not need charity. And they said explicitly in Berachos, chapter 3, "He said to him, Yishmael my son, bless Me"; and likewise in Tractate Shabbos, chapter 9, "The Holy One, blessed be He, said to Moshe, You should have helped Me" — and this is the matter of blessing.

(ועיין מזה בספר עה״ק [עבודת הקודש] בהקדמה ובתוך הספר ח״ב [חלק ב׳] פ״ז [פרק ז׳]). שהענין הוא להמשיך הברכה מן המקור שהוא אור א״ס ב״ה אל כבודו וזיו יקריה.

(And see on this in the book Avodas HaKodesh, in the introduction, and within the book, Part II, chapter 7.) The matter is to draw the blessing from the source, which is the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, to His glory and the radiance of His preciousness;

דהיינו מבחינת סוכ״ע בבחינת ממכ״ע [ממלא כל עלמין] ועיין ברע״מ [ברעיא מהימנא] ר״פ עקב והיינו כמ״ש בביאור ע״פ יביאו לבוש כו׳ כי יש ב׳ מיני המשכות מאור א״ס ב״ה. האחד היא בבחינת א״ס ממש.

that is, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) into the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin). And see the Ra'aya Mehemna at the beginning of Parshas Eikev. This is as is explained in the explanation on "Let them bring a garment," etc.: there are two kinds of drawing-down from the Infinite Light, blessed be He. The first is in the manner of actual infinitude;

31 והשנית בבחי׳ גבול ומדה. דהיינו בחי׳ רצון עליון הסוכ״ע זהו מה שהוא ית׳ מאיר בבחי׳ א״ס ויש בחי׳ צמצום ומקום פנוי

and the second is in the manner of limit and measure. That is: the level of the supernal will, the light that encompasses all worlds, is what He, may He be blessed, shines in the manner of infinitude; and there is the level of tzimtzum (contraction) and the vacated space,

שהוא הסתלקות בחי׳ א״ס להיות בחי׳ זו בבחי׳ העלם ושלא יאיר בבחי׳ גילוי אלא בגבול ומדה והיא ראשית הגילוי בחכמה וכולם בחכמה עשית כו׳ ע״ש.

which is the withdrawal of the level of infinitude, so that this level be concealed and not shine in a revealed way except in limit and measure; and this is the beginning of revelation, in Chochmah — "You made them all with wisdom," etc. See there.

32 ובמ״א נתבאר שזהו ענין ב׳ הפסוקים את השמים ואת הארץ אני מלא ומלא כל הארץ כבודו.

Elsewhere it is explained that this is the meaning of the two verses, "Heaven and earth I fill" and "The whole earth is full of His glory."

וכ״ה בספר עה״ק [עבודת הקודש] ח״א [חלק א׳] רפ״ח בשם הראשונים וז״ל [וזה לשונו] אין סוף הוא שלמות מבלי חסרון ואם תאמר שיש

And so it is in the book Avodas HaKodesh, Part I, beginning of chapter 8, in the name of the early authorities; these are his words: "Ein Sof is perfection without lack. If you say that He has

לו כח בלי גבול ואין לו כח בגבול אתה מחסר שלמותו כו׳ והגבול הנמצא ממנו תחלה הם הספירות כו׳ עכ״ד [עד כאן דבריו].

power without limit but has no power within limit, you diminish His perfection," etc. "And the limit that first comes into being from Him is the Sefiros," etc. Thus far his words.

33 והיינו הכלים דע״ס [דעשר ספירות]. וכמ״ש באג״ה [באגרת הקודש] רס״י [ריש סימן] כ׳ ד״ה איהו וחיוהי חד. ובמא״א [ובמאורי אור] אות גימל ס״ה גבול

That is, the vessels of the Ten Sefiros. And as is written in Iggeres HaKodesh, beginning of section 20, the passage beginning "He and His life-forces are one." And in Me'orei Or, letter gimmel, section 5: "Limit:

מצד הדינים הנותנים קו המדה וגבול לכל דבר עד פה תבא גם המלכות נק׳ כך כו׳ עכ״ל [עד כאן לשונו] וכזה פי׳ בפרדס ערך גבול.

from the side of the judgments, which give the measuring line and limit to everything, 'thus far you shall come'; Malchus too is called so," etc. End of quote. And so it is explained in Pardes, in the entry "Limit."

34 ועמ״ש בביאור ע״פ מי מנה עפר יעקב ומספר שמבחינת מלכות נמשך בחי׳ המספר שהוא הגבול.

And see what is written in the explanation on "Who has counted the dust of Yaakov, or numbered," that from the level of Malchus is drawn the level of number, which is limit;

אלא שמספר זה יוכל להיות בבחי׳ אשר לא יספר והיינו ע״י ההמשכה מא״ס ב״ה מה שמאיר בבחי׳ א״ס כשנמשך מבחינה זו בבחי׳ מלכות. ועד״ז יובן ענין הברכה כו׳.

except that this number can be at the level of "which cannot be counted," that is, through the drawing-down from the Infinite One, blessed be He, of what shines in the manner of infinitude, when it is drawn from this level into the level of Malchus. In the same way one will understand the matter of blessing, etc.:

דהיינו שהברכה היא להמשיך מבחינת אור א״ס ב״ה הסוכ״ע מה שמאיר בלי גבול שמאיר תוספת אור (בחי׳ אור)

that is, blessing is to draw from the level of the Infinite Light, blessed be He, the light that encompasses all worlds, what shines without limit, so that it shines an added light (the level of light)

בבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] ועמ״ש מזה ע״פ לבבתני אחותי כלה ובהביאור שם נז׳ [נזכר] ג״כ מענין ב׳ בחי׳ הארות הנ״ל שבבחי׳ א״ס ושבבחי׳ גבול ושזהו פי׳ כי אל דעות הוי׳ ב׳ דעות כו׳ ע״ש.

into the level of the light that fills all worlds. And see what is written on this on "You have captured my heart, my sister, bride"; and in the explanation there it is also mentioned regarding the two levels of illumination mentioned above, that of infinitude and that of limit, and that this is the meaning of "For a G-d of knowledges is Havayah" — two kinds of knowledge, etc. See there.

35 ועמ״שבפי׳ ש או ידיכם קדש וברכו את הוי׳ בד״ה צאינה וראינה ובביאור ע״פ מים רבים בפ׳ תולדות בענין מאה ברכות.

And see what is written on the meaning of "Lift up your hands in holiness and bless Havayah" in the discourse beginning "Go out and see," and in the explanation on "Many waters" in Parshas Toldos, regarding the hundred blessings.

ובד״ה הבאים ישרש נתבאר פי׳ ברוך מלשון בריכה שהוא המשכה מהעלם אל הגילוי וכ״כ [וכן כתב] הבחיי פ׳ עקב

And in the discourse beginning "Those who come, he will cause to take root," the meaning of baruch (blessed) is explained as from the word bereichah (a pool), which is a drawing-down from concealment into revelation; and so wrote Rabbeinu Bachya on Parshas Eikev.

א״כ לפי זה שייך לשון ברוך גם על בחי׳ סוכ״ע דהיינו שיהא נמשך מההעלם אל הגילוי. שזהו ענין ברוך ובריכה.

If so, according to this, the term baruch applies also to the level of the light that encompasses all worlds, namely, that it be drawn from concealment into revelation. This is the meaning of baruch and bereichah.

36 ועמ״ש מזה ע״פ ובשנה הרביעית יהי׳ [יהיה] כל פריו קדש הלולים. ובד״ה בשעה שהקדימו שצ״ל עושי דברו כי לך הוי׳ הגדולה כו׳

And see what is written on this on "And in the fourth year all its fruit shall be holy, for praises," and in the discourse beginning "When [Israel] put first," that there must be "those who do His word," for "Yours, Havayah, is the greatness," etc.

ע״ש ובד״ה משה ידבר בענין לאתקנא רזא דשמיה. וסד״ה בכ״ה בכסלו יומי דחנוכה בענין הלל.

See there. And in the discourse beginning "Moshe would speak," on "to rectify the mystery of His Name"; and at the end of the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev, the days of Chanukah," on Hallel.

37 וסד״ה מזוזה מימין בענין יהא שמיה הגדול מבורך. ומ״ש מזה בד״ה אני ה׳ אלקיכם דפ׳ ציצית

And at the end of the discourse beginning "The mezuzah on the right," on "May His great Name be blessed." And what is written on this in the discourse beginning "I am Havayah your G-d" of the passage of tzitzis,

ובד״ה בשלח פרעה בענין ברוך ה׳ אלקי ישראל מן העולם ועד העולם כו׳. והכח הזה באדם להמשיך ע״ז אמרז״ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך.

and in the discourse beginning "When Pharaoh sent," on "Blessed is Havayah, the G-d of Israel, from world to world," etc. And concerning this power in a person to draw down, our Sages, of blessed memory, said, "Let not the blessing of an ordinary person be light in your eyes."

דהיינו משום דלגבי סוכ״ע הכל אין ערוך כ׳ו ע״כ גם ברכת הדיוט כו׳ וכמ״ש בד״ה אלה מסעי אך היינו ע״י הביטול שיש בכל א׳ למס״נ [למסירות נפש] בק״ש [בקריאת שמע] כו׳:

That is, because relative to the light that encompasses all worlds nothing bears comparison, etc.; therefore even the blessing of an ordinary person, etc., as is written in the discourse beginning "These are the journeys." But this is through the self-nullification present in everyone, [the readiness] for self-sacrifice (mesirus nefesh) in the Shema, etc.

38 קיצור(א) ענין משה תיקן ברכת הזן בשעה שירד המן כי במן נאמר אשר לא ידעון אבותיך עיין במדרש רבות רפ״א.

Summary. (a) The matter of "Moshe instituted the blessing 'Who sustains' when the manna came down": for of the manna it is said, "which your fathers did not know" — see the Midrash Rabbah, beginning of chapter 1.

כי לחם מן הארץ עה״ד [עץ הדעת] חטה היתה שבו ועל ידו נמשך הדעת הוא מה שמתברר ממה שנפל בשבה״כ [בשבירת הכלים] וע״ז נאמר כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם דתיקון

For bread from the earth is the Tree of Knowledge — "it was wheat" — in which and through which knowledge is drawn; it is what is refined from what fell in the shattering of the vessels. And of this it is said, "not by bread alone does man" of Tikkun "live,"

כי על כל מוצא פי היינו מקור פי הוי׳ שהוא מבחי׳ עקודים ששרשם מפה דא״ק [דאדם קדמון] ומשם שורש המן שנמשך ע״י טלא דבדולחא שבמו״ס [שבמוחא סתימאה]

"but by everything that comes out of the mouth": that is, the source of the mouth of Havayah, which is from the level of Akudim, whose root is from the mouth of Adam Kadmon; and from there is the root of the manna, which is drawn through the crystalline dew in Mocha Stima'ah.

והוא המזון להיות חכמה והוא בחי׳ שלמעלה משבה״כ [משבירת הכלים] כמ״ש ימותו ולא בחכמה ולכן היה זה המזון של דור דעה שקיבלו התורה דמחכמה נפקת פב״פ [פנים בפנים].

And it is the food for becoming Chochmah, and it is the level above the shattering of the vessels, as it is written, "they die, and not with wisdom." Therefore this was the food of the generation of knowledge, who received the Torah, which "issues from Chochmah," face to face.

39 וזהו אשר לא ידעון אבותיך שהם מבחי׳ חג״ת [חסד גבורה תפארת] ונאמר ושמי הוי׳ חכמה עילאה לא נודעתי להם.

And this is "which your fathers did not know," for they are from the level of Chesed, Gevurah and Tiferes; and it is said, "but by My Name Havayah" — Supernal Chochmah — "I did not make Myself known to them."

ומ״מ גם כדי להיו׳ [להיות] המשכת ח״ע [חכמה עילאה] צ״ל ברכה והמשכה. וברכה זו תיקן משה ועמ״ש סד״ה ועשית בגדי קדש:

Nevertheless, even for there to be the drawing-down of Supernal Chochmah there must be a blessing and a drawing-down; and Moshe instituted this blessing. And see what is written at the end of the discourse beginning "And you shall make holy garments."

40 (ב) וענין ארץ דמפקא מזון הוא ע״י כח הצומח שבה והיינו ע״י שרשה מעולם התהו עמ״ש בד״ה האזינו השמים וע״י שמבררת הניצוצים שנפלו משבה״כ [משבירת הכלים] שהוא ענין אתעדל״ת [אתערותא דלתתא] וע״ז אתעדל״ע [אתערותא דלעילא] פקדת ארץ כו׳

(b) And the matter of "a land that brings forth food" is through the power of growth within it; that is, through its root in the World of Tohu — see what is written in the discourse beginning "Listen, O heavens" — and through its refining the sparks that fell in the shattering of the vessels, which is the matter of an arousal from below; and through this, an arousal from above: "You have visited the land," etc.

ולכן ברכה זו תיקן יהושע משא״כ מן שהוא טל זהו בחי׳ אתעדל״ע [אתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדל״ת [מאתערותא דלתתא] ועמ״ש סד״ה ואתחנן. ולכן ברכת הארץ מתחלת בהודאה נודה לך. ומסתיימת בברכה דהיינו מ״ן [מיין נוקבין] ומ״ד [ומיין דוכרין]:

Therefore Yehoshua instituted this blessing; whereas the manna, which is dew, is the level of an arousal from above that is above an arousal from below. And see what is written at the end of the discourse beginning "And I pleaded." Therefore the blessing for the land opens with acknowledgment, "We thank You," and closes with blessing; that is, mayin nukvin (feminine waters) and mayin duchrin (masculine waters).

41 (ג) ולכן צריך שיזכור בה ברית ותורה. כי בהן ועל ידן נמשך מבחינת מן וטל דברכת הזן שהוא פנימית התורה בבחי׳ ארץ להיות פקדת ארץ

(c) Therefore one must mention covenant and Torah in it. For in them and through them [the flow] is drawn from the level of the manna and dew of the blessing "Who sustains," which is the inner dimension (pnimiyus) of the Torah, into the level of "land," so that there be "You have visited the land."

וצריך שיקדים ברית לתורה כי כן הסדר מלמטה למעלה וע׳ זח״ב [זהר חלק ב׳] ר״פ בשלח (דמ״ד סע״א [סוף עמוד א]) ואקדים ב״נ [בר נש]:

And one must put covenant before Torah, for such is the order from below upward. And see the Zohar, Part II, beginning of Parshas Beshalach (p. 44, end of side a): "and a person puts first."

42 (ד) עוי״ל [עוד יש לומר] כי בחי׳ יסוד ברית שהוא כח ההשפעה שרשו נמשך מהכתר ועמ״ש בביאור דאלה מסעי.

(d) One may further say that the level of Yesod (foundation), the covenant, which is the power of bestowal, has its root drawn from Keser (the Crown). And see what is written in the explanation on "These are the journeys."

ולכן נאמרו בו י״ג בריתות ששרשן מיג״מ [מי״ג מדות] דא״א וע״כ צריך שיקדימו לתורה דמחכמה נפקת ומשם נמשך השפע אל יג״מ [י״ג מדות] שהתורה נדרשת בהן ששרשן מיג״מ [מי״ג מדות] הנ״ל.

Therefore thirteen covenants were stated concerning it, whose root is from the Thirteen Attributes of Arich Anpin; and therefore one must put it before the Torah, which "issues from Chochmah"; and from there the flow is drawn to the thirteen middos (principles) by which the Torah is expounded, whose root is from the Thirteen Attributes mentioned above.

וזהו ואכלת ושבעת כמ״ש שבע רצון ועיין בפרדס ערך רצון. ועי״ז וברכת. עד טוב עין הוא יברך.

And this is "And you shall eat and be satisfied," as it is written, "satisfied with favor (ratzon)"; and see Pardes, the entry "Will (Ratzon)." And through this, "and you shall bless" — up to "He who has a good eye shall be blessed."

ופי׳ וברכת א״ת האותיות מא׳ עד תי״ו שהוא בחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין]:(ה) וענין הטובה זו בונה ירושלים כעיר שחוברה לה יחדו ועמ״ש בד״ה יו״ט [יום טוב] של ר״ה [ראש השנה] היינו כי הגם דכל הארץ מפקא מזון

And the meaning of "and you shall bless es": the letters from alef to tav, which is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin). (e) And the meaning of "'the good': this is 'Who builds Jerusalem'" — "as a city that is joined together." And see what is written in the discourse beginning "The Yom Tov of Rosh HaShanah." That is: although the whole land brings forth food,

אך עיקר ההעלאה הוא ע״י הקרבנות שבהמ״ק [שבית המקדש] ששם עיקר הבירור דבחכמה אתברירו וכמ״ש במ״א בענין פתח במזבח וסיים בשלחן

yet the main elevation is through the offerings in the Holy Temple, where the main refinement is, for "through Chochmah they are refined"; as is explained elsewhere regarding "He began with the altar and ended with the table."

כי הגם דשולחנו של אדם מכפר עליו במקום מזבח. אינו דומה ממש למזבח שהרי תפלות כנגד תמידין תקנום כו׳ וקודם התפלה אסור לאכול.

For although a person's table atones for him in place of the altar, it is not truly like the altar: for "the prayers were instituted corresponding to the daily offerings," etc., and before prayer it is forbidden to eat.

הרי בירור דשולחן אינו דומה לבירור דמזבח כי בשולחן הבירור ע״י בינה ובמזבח ע״י חכמה כח מה.

Thus the refinement of the table is not like the refinement of the altar: for at the table the refinement is through Binah (understanding), and at the altar through Chochmah, ko'ach mah (the power of "what").

לכן ע״ז הבירור בתכלית הטוב בלי שום תערובות ולהיות מתהפכא חשוכא לנהורא ממש ע״ד הביטול דחכמה שהוא ונחנו מה ממש וזהו ענין וצדיק וטוב לו בסש״ב [בספר של בינונים] פרק יו״ד.

Therefore, through this, the refinement is in utter goodness, without any admixture, so that darkness is actually turned into light, in the manner of the self-nullification (bittul) of Chochmah, which is truly "and what (mah) are we." And this is the meaning of "a righteous man who has good" in Sefer Shel Beinonim, chapter 10.

וזהו גמלתהו טוב. וע״ש במ״א ע״פ מאמר הזח״ג [הזהר חלק ג] אמור (ד״ק ע״ב) וירא (דקי״ב) בענין פי׳ הפסוק אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי אזי דוקא ותהי לי לאשה.

And this is "She bestows good upon him." And see elsewhere, on the saying of the Zohar, Part III, Emor (p. 100b), [and] Vayeira (p. 112), on the meaning of the verse "my sister: she is the daughter of my father, but not the daughter of my mother" — then specifically, "and she became my wife."

וזהו ההר הטוב הזה והלבנון שמלבין כו׳ ע״י ההמשכה מבחי׳ אין עמ״ש בענין לבנון בד״ה האזינו השמים ועמ״ש ע״פ עלי באר וסד״ה קול דודי בענין מקפץ על הגבעות.

And this is "this good mountain and the Lebanon," which whitens, etc., through the drawing-down from the level of ayin (nothing). See what is written on Lebanon in the discourse beginning "Listen, O heavens"; and see what is written on "Rise up, O well," and at the end of the discourse beginning "The voice of my beloved," on "skipping over the hills."

גם פי׳ הטובה שלשם נמשך כל טוב העליון עיין ברבות ר״פ קדושים בענין ציון והיינו ע״י שהיא טובה דהיינו כלי ריקן בבחי׳ ביטול וחותם שוקע

Also, the meaning of "the good" is that there all the supernal good is drawn — see the Midrash Rabbah, beginning of Parshas Kedoshim, on Zion. And this is through her being "good," that is, an empty vessel in a state of self-nullification, and a sunken seal;

דהיינו בחינת ירושלים יראה שלם ועמ״ש מזה בד״ה וכל בניך למודי הוי׳ ועיין במא״א [במאורי אור] אות טי״ת ססע״י [סוף סעיף] ה׳ שזהו כלי לקבל בחינת האור

that is, the level of Jerusalem, Yir'eh Shalem. And see what is written on this in the discourse beginning "And all your children shall be taught of Havayah"; and see Me'orei Or, letter tes, end of section 5: that this is a vessel to receive the level of "the light,

כי טוב ועמ״ש בד״ה וישב יעקב בענין כי תהיו לי ארץ חפץ ועיין זח״ג [זהר חלק ג] בהר (דקי״י ע״ב) ע״פ ועשה טוב שכן ארץ ובהרמ״ז [ובהרב משה זכות] שם ואזי נק׳ הטובה.

that it was good." And see what is written in the discourse beginning "And Yaakov settled," on "for you shall be to Me a land of desire"; and see the Zohar, Part III, Behar (p. 110b), on "and do good, dwell in the land," and the Ramaz there. And then it is called "the good."

והנה לחם משנה דשבת היינו שמתחברים לחם מן השמים ולחם מן הארץ ועיין במא״א [במאורי אור] אות למ״ד סכ״א:

Now, the double bread of Shabbos means that bread from heaven and bread from the earth are joined. And see Me'orei Or, letter lamed, section 21.

43 (ו) וכללות פי׳ וברכת את הוי׳ היינו להמשיך הברכה בממכ״ע [בממלא כל עלמין] מבחי׳ סוכ״ע או ברכה מלשון בריכה להמשיך בחינת סוכ״ע מההעלם אל הגילוי:

(f) And the meaning of "and you shall bless es Havayah" as a whole is to draw the blessing into the light that fills all worlds (memalei kol almin) from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin); or, berachah (blessing) is from the term bereichah (a pool): to draw the level of the light that encompasses all worlds from concealment into revelation.

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text and the English translation.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

English translation: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306–309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/likkutei-torah/eikev/2/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok